

На основу члана 20. став 1. тачка 1), члана 32. став 1. тачка 4) и члана 66. став 3. Закона о локалној самоуправи ("Службени гласник РС", бр. 129/2007, 83/2014 – други закон, 101/2016 - други закон, 47/2018 и 111/2021), члана 14. став 1. тачка 1. и члана 37. став 1. тачка 4. Статута града Ваљева («Службени гласник града Ваљева» бр. 5/2019), Скупштина града Ваљева на седници одржаној _____ 2024. године, донела је

ЛОКАЛНИ АКЦИОНИ ПЛАН ЗАПОШЉАВАЊА ГРАДА ВАЉЕВА ЗА 2024. ГОДИНУ

Члан 1.

Доноси се Локални акциони план запошљавања града Ваљева за 2024. годину.

Члан 2.

Локални акциони план запошљавања града Ваљева за 2024. годину ступа на снагу даном објављивања.

Члан 3.

Локални акциони план запошљавања града Ваљева за 2024. годину објавити у "Службеном гласнику града Ваљева".

СКУПШТИНА ГРАДА ВАЉЕВА
БРОЈ: 101-46/2024-02

ПРЕДСЕДНИК СКУПШТИНЕ
ГРАДА ВАЉЕВА
Проф. др Снежана Ракић

Образложење

ПРАВНИ ОСНОВ: Правни основ за доношење овог акта садржан је у члану 20. став 1. тачка 1, члану 32. став 1. тачка 4. и члану 66. став 3. Закона о локалној самоуправи ("Службени гласник РС" бр. 129/2007, 83/14 – др. закон, 101/2016 – др. закон, 47/2018 и 111/2021), члану 14. став 1. тачка 1) и члану 37. став 1. тачка 4 Статута града Ваљева («Службени гласник града Ваљева» бр. 5/2019).

Чланом 20. став 1. тачка 1) Закона о локалној самоуправи прописано је да општина доноси програме развоја.

Чланом 32. став 1. тачка 4) Закона о локалној самоуправи прописано је да Скупштина општине, у складу са законом доноси програм развоја општине и појединих делатности.

Чланом 66. став 3 истог закона прописано је да се одредбе овог закона које се односе на скупштину општине примењују на градску скупштину.

Чланом 14. став 1. тачка 1) Статута града Ваљева прописано је да град доноси програме развоја.

Чланом 37. став 1. тачка 4) Статута града Ваљева прописано је да Скупштина града доноси програм развоја града, планске документе јавних политика, средњорочне планове и друге планске документе, у складу са законом.

РАЗЛОЗИ ЗА ДОНОШЕЊЕ:

Локални акциони план запошљавања Града Ваљева за 2024. годину (у даљем тексту ЛАПЗ) представља основни инструмент спровођења мера активне политике запошљавања у 2024. години.

Њиме се дефинишу приоритети и циљеви политике запошљавања у 2024. години и утврђују програми и мере који ће се реализовати у 2024. години на територији Града Ваљева, како би се достигли циљеви и постигло одрживо повећање запослености.

Правни оквир за доношење ЛАПЗ-а представља Акциони план запошљавања за период 2021 – 2023. године за спровођење Стратегије запошљавања у РС 2021. – 2026. године, усвојен на седници Владе, број: 101-2332/2021 од 18. марта 2021. године, „Службени гласник РС”, број 30/21 и Закон о запошљавању и осигурању за случај незапослености ("Службени гласник РС, број 36/2009; 88/2010; 38/2015; 113/2017, 113/2017- др.закон и 49/2021)

Смањење раскорака између понуде и тражње је један од приоритета ЛАПЗ-а. Анализа и сагледавање стања и потреба тржишта рада и прогнозе потреба послодаваца, су предуслов за дефинисање мера и активности у циљу усклађивања понуде и тражње. Општи циљ ЛАПЗ-а је повећање запослености и то кроз:

1. Стручну праксу – ради стицања практичних знања и вештина за самосталан рад у струци без заснивања радног односа и то за лица са најмање средњим образовањем, без обзира на године живота;

3. Субвенције за samozapoшљавање незапослених лица, које може да оствари под условом да је лице пријављено на евиденцију незапослених Националне службе – Филијала Ваљево, завршило обуку за развој предузетништва по плану и програму обуке у организацији Националне службе или друге одговарајуће организације.

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ ЗА ПОЈЕДИНАЧНЕ МЕРЕ АКТИВНЕ ПОЛИТИКЕ ЗАПОШЉАВАЊА КОЈЕ СУ ПРЕДЛОЖЕНЕ У ЛАПЗ-у ЗА 2024. ГОДИНУ

ЛАПЗ-ом су предвиђене мере активне политике запошљавања које су у складу са мерама које су предвиђене НАПЗ.

Предлогом за меру стручне праксе даје се могућност незапосленим лицима да стекну практична знања за самосталан рад у струци, и то са седмим степеном стручне спреме десет лица и са завршеном средњом школом десет лица, што је укупно 20 лица за програм стручне праксе.

Субвенција за samozapoшљавање је усмерено на незапослено лице, које може да је оствари под условом да је: пријављено на евиденцију незапослених Националне службе – Филијала Ваљево, да је завршило обуку за развој предузетништва по плану и програму обуке у организацији Националне службе или друге одговарајуће организације. За укупно 50 лица, опредељено је једнократно по 300.000,00 динара, односно, укупно 15.000.000,00 динара.

За спровођење предложеног плана средства у износу од 20.000.000,00 динара планирана су Одлуком о буџету града Ваљева за 2024. годину («Службени гласник града Ваљева» бр. 13/2023 свеска 1) Програм 3 Локални економски развој 1501-0002 – мере активне политике запошљавања, функционална класификација 490, економска класификација 464 – Дотације организацијама обавезног социјалног осигурања – апопријација је намењена субвенцијама за запошљавање

Обрађивач: Одељење за локални развој, привреду и комуналне послове

Руководилац
Одељења за локални развој, привреду
и комуналне послове
Тијана Тодоровић

ГРАД ВАЉЕВО
Дана 06.03.2024.
Број: 101-45/2024-02
Ваљево

Дана 06.03.2024. године у 08:00 сати одржан је Први састанак Локалног Савета за запошљавање града Ваљева у 2024. години, формираног Решењем Скупштине града Ваљева бр. 112-387/2021-04 од 19. марта 2021. године и изменама 112-1151/22-04, 112-440/23-04, са следећим дневним редом:

1. Разматрање предлога мера активне политике запошљавања за 2024. годину
2. Дискусија о предложеним мерама и финансијском оквиру
3. Закључци Савета

Чланови Савета су на основу гласања донели следећи

ЗАКЉУЧАК

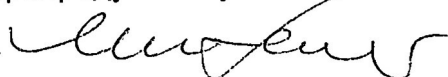
Да се усвајају две мере активне политике запошљавања које ће се спроводити Локалним акционим планом запошљавања (ЛАПЗ) у 2024. години и то:

1. **Стручна пракса** ради стицања практичних знања и вештина за самосталан рад у струци без заснивања радног односа и то за лица са најмање средњешколским образовањем, без обзира на године живота (20 лица укупно и то: 10 лица са високом и 10 лица са средњом стручном спремом)
2. **Субвенције за самозапошљавање** незапослено лице може да оствари под условом да је: пријављено на евиденцију незапослених Националне службе, завршило обуку за развој предузетништва по плану и програму обуке у организацији Националне службе или друге одговарајуће организације. (50 лица)

Састанку Савета присуствовало је једанаест од укупно осамнаест чланова ЛСЗ, из Одељења за локални развој, привреду и комуналне послове Мирјана Теофиловић, саветник за локални економски развој и активну политику запошљавања која је и задужена за израду и праћење реализације ЛАПЗ 2024. године. Закључци су донети једногласно. Састанак Савета је завршен у 09.00 сати.

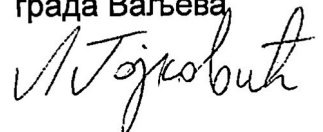
Записник водила:

Мирјана Теофиловић
Одељење за локални развој,
привреду и комуналне послове

Председник ЛСЗ

Лазар Гојковић
Градоначелник
града Ваљева

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ГРАД ВАЉЕВО

**ЛОКАЛНИ АКЦИОНИ ПЛАН ЗАПОШЉАВАЊА
за
2024. годину**

Март 2024. године

САДРЖАЈ:

I УВОД	3
II МАКРОЕКОНОМСКИ ТРЕНДОВИ	4
III МИКРОЕКОНОМСКИ ОКВИР	22
IV ПРОГРАМИ И МЕРЕ АКТИВНЕ ПОЛИТИКЕ ЗАПОШЉАВАЊА.....	34
V РЕАЛИЗАЦИЈА	39

I УВОД

Локални акциони план запошљавања Града Ваљева за 2024. годину (у даљем тексту: ЛАПЗ) представља основни инструмент спровођења активне политике запошљавања у 2024. години на територији коју покрива град Ваљево. У складу са Законом запошљавању и осигурању за случај незапослености („Службени гласник РС“, БР. 36/09, 30/10 – др.закон, 88/10, 38/15, 113/17 и 113/17 – др.закон) дефинишу се приоритети и циљеви политике запошљавања и утврђују програми и мере који ће се реализовати у 2024. години на територији града Ваљева, како би се достигли циљеви и постигло одрживо повећање запослености.

Правни оквир за доношење ЛАПЗ-а представља Акциони план запошљавања за период 2023. – 2026. године за спровођење Стратегије запошљавања у РС 2021. – 2026. године, усвојен на седници Владе, број: 101-2332/2021 од 18. марта 2021. године, („Службени гласник РС“, број 30/21) и он представља основни инструмент за спровођење активне политике запошљавања, којим се дефинишу циљеви и приоритети и утврђују програми и мере политике запошљавања који ће се реализовати у току 2024. године. У изради овог документа и дефинисању циљева и приоритета политике запошљавања учествовали су социјални партнери, релевантне институције и остале заинтересоване стране.

Правни основ за доношење ЛАПЗ-а садржан је у члану 20. став 1. тачка 1., члану 32. став 1. тачка 4. Закона о локалној самоуправи („Службени гласник РС“, бр. 129/2007, 83/2014 – други закон, 101/2016 - други закон, 47/2018 и 111/2021) и члану 14. став 1. тачка 1. и члану 37. став 1. тачка 4. Статута града Ваљева („Службени гласник града Ваљева“, број 5/19).

Чланом 20. став 1. тачка 1. Закона о локалној самоуправи прописано је да општина доноси програме развоја.

Чланом 32. став 1. тачка 4. Закона о локалној самоуправи прописано је да Скупштина општине, у складу са законом доноси програм развоја општине и појединих делатности.

Чланом 66. став 3. истог закона прописано је да се одредбе овог закона које се односе на скупштину општине примењују на градску скупштину.

Чланом 14. став 1. тачка 1. Статута града Ваљева прописано је да и Град доноси програме развоја.

Чланом 37. став 1. тачка 4. Статута града Ваљева прописано је да Скупштина града доноси програм развоја Града, планске документе јавних политика, средњорочне планове и друге планске документе, у складу са законом.

Општи циљ ЛАПЗ-а је повећање запослености и то кроз:

- 1. Програм стручне праксе** стручна пракса је намењена лицима са најмање средњим образовањем, без радног искуства, а спроводи се и организују се ради стручног оспособљавања за самосталан рад у струци, за које је стечено одговарајуће образовање, односно стицања услова за полагање стручног испита кад је то законом, односно правилником предвиђено као посебан услов за самосталан рад у струци и реализује се без заснивања радног односа.
- 2. Субвенције за samozapošljavanje** незапослено лице може да оствари под условом да је: пријављено на евиденцију незапослених Националне службе, завршило обуку за развој предузетништва по плану и програму обуке у организацији Националне службе или друге одговарајуће организације.

II МАКРОЕКОНОМСКИ ТРЕНДОВИ

Извор: СТРАТЕГИЈА ЗАПОШЉАВАЊА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ
од 2021. до 2026. године

Макроекономска кретања

Република Србија је током претходних пет година остварила значајан напредак ка успостављању макроекономске стабилности и одрживог привредног раста. Успешна координација монетарне и фискалне политике, као и доследно спровођење фискалне консолидације и структурно прилагођавање, повољно су утицали на побољшање пословног и инвестиционог амбијента.

Табела 1. Основни индикатори макроекономских кретања по годинама

	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.
Бруто домаћи производ, реални раст, у %	1,8	3,3	2,1	4,5	4,2*
Бруто домаћи производ, per capita, у ЕУР	5.037	5.211	5.588	6.143	6.619*
Јавни дуг (општа држава), % БДП	71,2	68,7	58,6	54,4	52,9
Стране директне инвестиције, нето, у мил. ЕУР	1.803,8	1.899,2	2.418,1	3.156,5	3.551,1
Стране директне инвестиције, нето, % БДП	5,0	5,2	6,2	7,4	7,7
Инфлација, у %	1,9	1,2	3,0	2,0	1,7
Вредност евра у односу на динар, просек периода	120,73	123,12	121,34	118,27	117,85
Вредност долара у односу на динар, просек периода	108,85	111,29	107,50	100,28	105,28
Минимална цена рада, нето, РСД по радном часу	121	121	130	143	155
Нето зараде, просек периода, у РСД	44.432	46.097	47.893	49.650	54.919
- реалне стопе раста	-2,1	2,5	0,9	4,4	8,5
Нето зараде, просек периода, у ЕУР	368	374	395	420	466
Просечна пензија, просек периода, у РСД	23.196	23.488	23.913	25.317	26.343
- реалне стопе раста	-5,5	0,1	-1,2	3,8	2,3
Просечна пензија, просек периода, у ЕУР	192	191	197	214	224

*Прелиминарни годишњи податак; Извор: РЗС, НБС, МФ и РФПИО

Привредни раст Републике Србије, кључан макроекономски показатељ од ког зависи одрживо повећање животног стандарда становника, у протеклих пет година карактеришу осцилације по годинама. Максимална годишња стопа реалног раста бруто домаћег производа (БДП) од 4,5% достигнута је у 2018. години, док је у 2017. години српска привреда остварила раст од 2,1% пре свега услед лоших временских услова који су ометали производне процесе и негативно утицали на динамику грађевинске активности и пољопривредне производње. Успоравање привредног раста бележи се у 2019. години, тако да је стопа реалног раста БДП износила 4,2%. Најбрже растуће делатности у 2019. години биле су грађевинарство и информисање и комуникације.

Мере фискалне консолидације дефинисане аранжманом са Међународним монетарним фондом (ММФ) успориле су раст учешћа јавног дуга у БДП-у. Тренд смањивања јавног дуга бележи се од 2015. године и актуелан је све до краја 2019. године, а у том периоду јавни дуг је смањен са 71,2% БДП-а у 2015. години на 52,9% БДП-а у 2019. години.

Унапређење макроекономских перформанси Републике Србије, као и опоравак глобалне привреде, утицали су на повећан прилив страних директних инвестиција. Учешће страних директних инвестиција у БДП-у у константном је порасту последњих година и у 2019. години износи 7,8%. Несумњиво је да су управо стране директне инвестиције у доброј мери утицале на пораст привредне активности, раст запослености и промене у њеној структури у овом периоду.

Током времена макроекономска стабилност привреде Републике Србије постигнута је и са аспекта инфлације. Инфлација у Републици Србији је изразито ниска од 2015. године, толико да је у појединим годинама била чак и испод нивоа који је дефинисала Народна банка Србије. Узрочници ниске инфлације су пад домаће тражње и пад цена појединих енергената, као и умерено рестриктивна монетарна политика Народне банке Србије.

Девизни курс динара према еврџу је благо апресирао у периоду 2017-2019. године, што се мери кумулативним јачањем динара од 5% Народна банка Србије објашњава овакво кретање домаће валуте бољим макроекономским изгледима и вишим стопама економског раста, као и бржим приливом страних директних инвестиција и куповином дугорочних динарских државних хартија од вредности од стране нерезидената, што је допринело расту девизних резерви.

Највеће смањење реалних зарада у протеклом периоду забележено је у 2015. години што се доводи у везу са мерама фискалне консолидације које су уведене крајем 2014. године. То се манифестовало снажним падом реалних нето зарада од 2,1% у 2015. години. Релаксација мера фискалне консолидације, повећање минималне цене рада (на 155 динара нето по радном часу у 2019. години) и укидање плаћања доприноса за обавезно социјално осигурање за случај незапослености на терет послодавца као мере пореског растеређења нето зараде, довели су до значајног раста нето зарада од 8,3% (466 ЕУР) у 2019. години. Пензије су после укидања Закона о привременом уређивању начина исплате пензија (на снази од октобра 2014. до септембра 2018. године) реално порасле за 3,6% у 2018. односно 2,3% у 2019. години, тако да су износиле просечно 224 ЕУР у 2019. години.

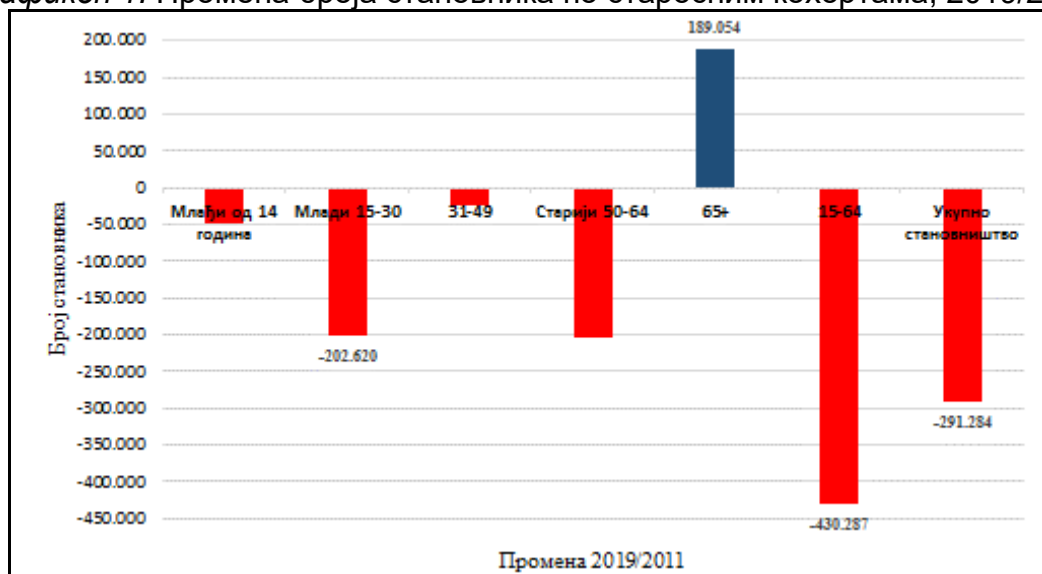
3.1.2. Демографски трендови

Изразит депопулациони тренд је карактеристика демографских кретања у Републици Србији у последњој, али и претходној деценији. Број становника смањен је

¹ Макроекономска кретања у Србији, Народна банка Србије (2020.)

за нешто више од 291 хиљаде лица у 2019. години ² у односу на податке Пописа из 2011. године. Демографска транзиција нарочито утиче на смањење становништва радног узраста (становништво 15–64, смањење за око 430 хиљада лица), посебно кохорте младих у овој категорији становништва (млади 15–30, смањење од 202,6 хиљада лица).

Графикон 1. Промена броја становника по старосним кохортама, 2019/2011

Извор: РЗС

На регионалном нивоу, једино Београдски регион бележи раст броја становника (повећање од 36 хиљаде у 2019. у односу на 2011. годину), док се најизраженији пад броја становника бележи у Региону Шумадије и Западне Србије (смањење од 124,6 хиљада), као и у Региону Јужне и Источне Србије (смањење од 122 хиљаде).

За Републику Србију је карактеристичан процес демографског старења становништва, који се манифестује континуирано растућим бројем старих и њиховим високим уделом у укупном становништву, док број младих опада, а њихово учешће у укупном становништву је ниско. Према подацима за 2019. годину број лица старих 65 и више година је 1,44 милиона – повећање од 189 хиљаде лица у односу на 2011. годину, а удео у укупном становништву износи 20,7%, што такође представља повећање, и то од 3,4 процентна поена (п.п.) (17,2% у 2011. години). На повећање броја старих, између осталог, утиче и продужење очекиваног трајања живота, које за укупно становништво износи 1,5 година – од 74,2 године у 2011. до 75,7 година у 2019. години. Просечна старост становништва Републике Србије износи чак 43,3 године, што Републику Србију сврстава у групу европски најстаријих држава³. У исто време број становника млађих од 15 година, који износи око 992,6 хиљада у 2019. години, смањено се за 50 хиљада лица у наведеном периоду, док је учешће ове кохорте у укупном становништву само 14,3%.

На смањење становништва у Републици Србији утичу два узрока: негативан природни прираштај и миграциона кретања. Негативан природни прираштај бележи се скоро трећу деценију⁴ заредом. Број живорођених је био за 37 хиљада мањи од броја

² Процене становништва средином године, РЗС (2019.)

³ Европске државе са најстаријим становништвом у 2019. години: Република Италија (46,7), Савезна Република Немачка (46), Република Португалија (45,2), Република Грчка (44,9), Република Бугарска (44,5)

⁴ Природни прираштај у Републици Србији је негативан од 1992. године, што значи да на годишњем нивоу више становника умре него што се роди

умрлих у 2019. години, док је стопа природног прираштаја износила -5,3 промила⁵ (%). Само на основу природног прираштаја број становника је смањен за око 330 хиљада у периоду 2011–2019. године. Општине са највећим негативним природним прираштајем налазе се углавном на привредно неразвијеном и емиграционом подручју. Република Србија је по основу негативног нето миграционог биланса годишње губила око 10-15.000 становника⁶ током ове деценије и тај одлив је био стабилан, према проценама Републичког завода за статистику о миграционим токовима. Међутим, према подацима Евростата, заснованим на статистици чланица ЕУ које су и главне дестинације наших емиграната, миграције су се убрзале у другој половини ове деценије. Томе су допринеле две околности – олакшавање регулативе за радне миграције и особама без посебно пожељних квалификација у Савезну Републику Немачку, која је главна западноевропска дестинација за мигранте из Републике Србије, као и све већа тражња за привременом радном снагом у новим чланицама ЕУ, попут Словачке Републике, Републике Словеније, Републике Чешке, Републике Хрватске и Републике Пољске.

Република Србија ће се у будућности ⁷ сусрести са повећањем обима старијег, углавном економски неактивног становништва, што ће неминовно довести до повећања личне и јавне потрошње, пре свега у домену издвајања средстава за здравствену и социјалну заштиту и пензијско осигурање. У том контексту се познавање одредница и разумевање последица старења становништва у Републици Србији намеће као битан критеријум при креирању политике економског и социјалног развоја.

Трендови на тржишту рада

Кључни показатељи тржишта рада

Показатељи националног тржишта рада последњих година бележе позитивне помаке, што је конзистентно и са позитивним трендом макроекономских показатеља. Стање на тржишту рада, мерено основним показатељима из Анкете о радној снази ⁸ (АРС), указује на значајан опоравак тржишта рада у периоду 2015-2019. године – смањена је стопа незапослености и повећана стопа запослености, број запослених лица је порастао што је утицало и на повећање броја лица која се ангажују на тржишту рада (активних лица) и дошло је до смањења броја незапослених и неактивних лица.

Укупан број становништва радног узраста (15-64) смањен је за 249 хиљада у 2019. у односу на 2015. годину. При томе, повећан је број лица која су активна на тржишту рада за 46 хиљада ⁹, док је број неактивних смањен за око 295 хиљада. Број запослених бележи повећање од 262 хиљаде, док је број незапослених смањен за 216 хиљада.

Табела 2. Основни показатељи тржишта рада за становништво радног узраста,

⁵ Стопа природног прираштаја у 2019. години била је позитивна само у седам градова и општина у Републици Србији: Тутину (14,6%), Новом Пазару (6,8%), Прешеву (6,5%), Бујановцу (2,1%), Сјеници (1,6%), Новом Саду (0,6%) и Звездари (0,3%)

⁶ Највећи број потенцијалних миграната налази се међу млађом популацијом старости до 40 година. Основни мотиви који их наводе да размишљају о напуштању Републике Србије јесу незапосленост (недостатак посла и извора прихода) и лоши економски услови живота

⁷ Резултати пројекције становништва Републике Србије до 2041. године, коју је израдио РЗС, указују да ће у и наредним деценијама становништво бити изложено процесу демографског старења по свим параметрима и да ће неминовно доћи до смањивања учешћа радно способног становништва у укупној популацији

⁸ Анкета о радној снази, која сагледава стање и прати промене на тржишту рада, спроводи се од 1995. године у Републици Србији. На почетку истраживања спроводила се једанпут годишње. Међутим, услед одређених методолошких промена, од 2015. године, Републички завод за статистику, уз коришћење међународних препорука и дефиниција, спроводи је континуирано, при чему је дошло до пораста броја домаћинстава у узорку, као и до промена у самом начину оцењивања. Више о методологији <https://publikacije.stat.gov.rs/G2017/Pdf/G20177069.pdf>

⁹ Повећање активног становништва остварено је захваљујући повећању броја запослених, јер је у посматраном периоду број запослених порастао више него што се смањило број незапослених

2015-2019.

	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2019/2015	
	Апсолутни бројеви (у хиљадама)						
Популација старости 15-64	4.753	4.677	4.619	4.565	4.504	-249	
Активно становништво	3.022	3.068	3.081	3.096	3.068	46	
Запослени	2.471	2.580	2.648	2.685	2.733	262	
Незапослени	551	488	433	411	335	-216	
Неактивно становништво	1.731	1.609	1.538	1.469	1.436	-295	
	Стопе, у %						процентни поен
Стопа активности	63,6	65,6	66,7	67,8	68,1	4,5	
Стопа запослености	52,0	55,2	57,3	58,8	60,7	8,7	
Стопа незапослености	18,2	15,9	14,1	13,3	10,9	-7,3	
Стопа неактивности	36,4	34,4	33,3	32,2	31,9	-4,5	

Извор: АРС, РЗС

Смањење броја неактивних становника радног узраста основна је промена у структури на тржишту рада у Републици Србији која је карактеристична за период 2015-2019. године. Смањење је у наведеном периоду износило 295 хиљада лица (17%), тако да је 2019. године око 1,4 милиона лица било неактивно на тржишту рада. Стопа неактивности становништва радног узраста износила је 31,9% и смањена је за 4,5 п.п. у односу на 2015. годину.

Број активних становника радног узраста порастао је за 46 хиљада (1,5%) у периоду 2015-2019. године, али с обзиром на пад укупног становништва радног узраста (за 249 хиљада или 5,2%), то је у истом периоду довело до пораста стопе активности за 4,5 п.п. Стопа активности становништва радног узраста износила је 68,1% у 2019. години, што указује да је око 3,1 милион лица радног узраста било активно на тржишту рада.

Запосленост становништва радног узраста константно расте, па је број запослених, који је износио више од 2,7 милиона у 2019. години, повећан за 262 хиљаде (10,6%) у периоду 2015-2019. године. Стопа запослености становништва радног узраста износила је 60,7% у 2019. години, што представља повећање од 8,7 п.п. у односу на 2015. годину.

Незапосленост наставља да се смањује. Број незапослених лица радног узраста оцењен је на око 335 хиљада у 2019. години, што је смањење за 216 хиљада (39%) у односу на 2015. годину. Захваљујући смањењу броја незапослених и повећању броја запослених, стопа незапослености у 2019. години износила је 10,9% и била је нижа за 7,3 п.п. у односу на 2015. годину.

Кључни показатељи тржишта рада у регионалној перспективи

Значајне регионалне разлике у погледу економске развијености читавају се и у показатељима тржишта рада који су најповољнији у Београдском региону, а најмање повољни у Региону Јужне и Источне Србије.

Регионалне разлике су највише изражене код показатеља запослености и незапослености. Стопа запослености становништва радног узраста у 2019. години је била највиша у Београдском региону (64,9%), нешто је нижа у Региону Шумадије и Западне Србије (60,7%) и у Региону Војводине (59,8%), док је најнижа у Региону Јужне и Источне Србије (56,9%). Стопа незапослености је најнижа у Београдском региону (8,4%) и Региону Војводине (9,2%), док је проблем незапослености нешто израженији

у Региону Шумадије и Западне Србије (12,5%), и нарочито у Региону Јужне и Источне Србије (14,1%).

Табела 3. Стопе запослености и незапослености за становништво радног узраста по регионима, у %, 2015-2019.

Региони*	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.
	Стопа запослености (%)				
Београдски регион	53,0	56,9	60,3	62,9	64,9
Регион Војводине	51,7	54,4	57,2	59,1	60,7
Регион Шумадије и Западне Србије	53,0	55,8	57,2	58,1	59,8
Регион Јужне и Источне Србије	49,7	53,3	54,2	54,6	56,9
	Стопа незапослености (%)				
Београдски регион	18,9	15,9	13,5	11,0	8,4
Регион Војводине	16,9	15,5	12,4	10,7	9,3
Регион Шумадије и Западне Србије	17,8	15,7	14,6	14,9	12,5
Регион Јужне и Источне Србије	19,7	16,8	16,2	17,3	14,1

*Напомена: од 1999. године без података за АП Косово и Метохија

Извор: АРС, РЗС

Трендови у структури запослености

Неформална запосленост¹⁰ у Републици Србији је релативно висока, али се последњих година уочава тренд пада неформалне и пораста формалне запослености. Око 429 хиљада лица радног узраста било је неформално запослено у 2019. години, што другим речима значи да је скоро свака шеста запослена особа неформално запослена (стопа неформалне запослености износи 15,7%). Неформална запосленост је смањена за 36 хиљада (-7,8%) у периоду 2015-2019. године, док је у истом периоду формална запосленост порасла за 299 хиљада (14,9%). Неформална запосленост је посебно изражена у пољопривреди, где неформално запослени чине нешто мање од половине (48,4%) укупног броја запослених у овом сектору у 2019. години; високо учешће постоји и у грађевинарству (32%), док је неформална запосленост у сектору услуга на нивоу од (14,3%)¹¹. Стопа неформалне запослености жена радног узраста (15,6%) је нешто нижа од стопе неформалне запослености мушкараца (15,8%), што је резултат већег раста формалне запослености жена (19,4%) у периоду 2015-2019. године, него што је био раст формалне запослености мушкараца (11,5%)¹². Структура неформалне запослености се, уколико се посматра професионални статус, битно разликује: неформално запослене жене у већини су ангажоване као помажући чланови домаћинства, док су неформално запослени мушкарци претежно самозапослени. Положај ових жена је посебно рањив, јер оне не само да не остварују права из формалног радног односа (као ни остала лица која су неформално запослена), већ нису ни плаћене за свој рад. Уколико се посматра старосна структура неформално запослених уочава се да је 37.500 младих (15-24) неформално запослено што је 8,7% од укупно неформално запослених лица старости 15-64 година у 2019. години.

Уколико се посматра **запосленост по секторима** (пољопривреда, индустрија и услуге), највећи проценат запослених радног узраста је запослен у сектору услуга 57,8%, нешто више од четвртине (28,8%) у сектору индустрије (највише у прерађивачкој индустрији), док је у сектору пољопривреде ангажовано 13,4%

¹⁰ Неформална запосленост се односи на учешће лица која раде без формалног уговора о раду у укупном броју запослених. Обухвата запослене у нерегистрованој фирми, запослене у регистрованој фирми али без формалног уговора о раду и без социјалног осигурања, као и неплаћене помажуће чланове домаћинства

¹¹ Подаци се односе на становништво старости 15 и више година

¹² У истом периоду, неформална запосленост жена радног узраста се смањила за 7,6%, док се неформална запосленост мушкараца смањила за 8%

запослених. Оваквим кретањима настављен је у периоду 2015-2019. године пад пољопривредне запослености (-3,8 п.п.), постигнут је благи опоравак индустријске запослености (раст од 3 п.п.), док је раст запослености у сектору услуга био незнатан (0,3 п.п.).

Од **професионалног статуса** умногоне зависи висина и редовност примања, али и извесност и сигурност у погледу задржавања посла. Структура запослености према професионалном статусу осцилирала је током времена. Рањива запосленост¹³ је расла у 2015. и 2016. години, да би се значајнији пад десио у 2018. и 2019. години, што је довело до тога да учешће рањиве запослености буде 23,9% у 2019. години (смањење од 3,5 п.п. у периоду 2015-2019. године). До пада рањиве запослености превасходно је дошло због смањења учешћа помажућих чланова (са 7,3% на 4%) док је учешће самосталних (без запослених и са запосленима) незнатно стагнирало (са 20,1% на 19,9%) у посматраном периоду. Учешће запослених за плату у укупној запослености износи 76,1% и у периоду 2015-2019. године повећало се за 3,6 п.п. (72,5%).

Уколико се посматра **запосленост према врсти рада** у укупном броју запослених за плату доминирају радници који раде на неодређено време (77,2%), следе они који раде на одређено време (19,5%), док је најмање радника ангажовано на сезонским и повременим пословима (3,3%), према подацима за 2019. годину. Анализа података за период 2015-2019. године показује да је дошло до погоршања структуре запослености у смеру веће несигурности запослења, тако да скоро сваки четврти запослени (око 23%) у Републици Србији има повремено запослење, што је за око 10 п.п. више него што је просек ЕУ-28.

Упоредна анализа тржишта рада Републике Србије и Европске уније

И поред значајних унапређења на тржишту рада, Република Србија заостаје за просечним вредностима основних показатеља земаља ЕУ, тако да разлика у кључним показатељима тржишта рада становништва радног узраста (15-64) између Републике Србије и ЕУ-28 представља један од највећих изазова у процесу приступања. Највећи јаз бележи се у стопи запослености становништва радног узраста (69,2% наспрам 60,7%), док је позиција у случају стопе активности (74% наспрам 68,1%) и стопе незапослености (6,4% наспрам 10,9%) нешто повољнија.

У европским земљама, становништво је знатно активније на тржишту рада. Подаци говоре да се тржиште рада у Републици Србији одликује једном од највиших стопа неактивности (31,9% у 2019. години) у поређењу са земљама ЕУ (само су Република Италија и Република Хрватска имале стопу неактивности на вишем нивоу од Републике Србије, које су износиле 34,4% и 33,5% респективно), а разлика у односу на просек ЕУ-28 износи 5,9 п.п. (26%).

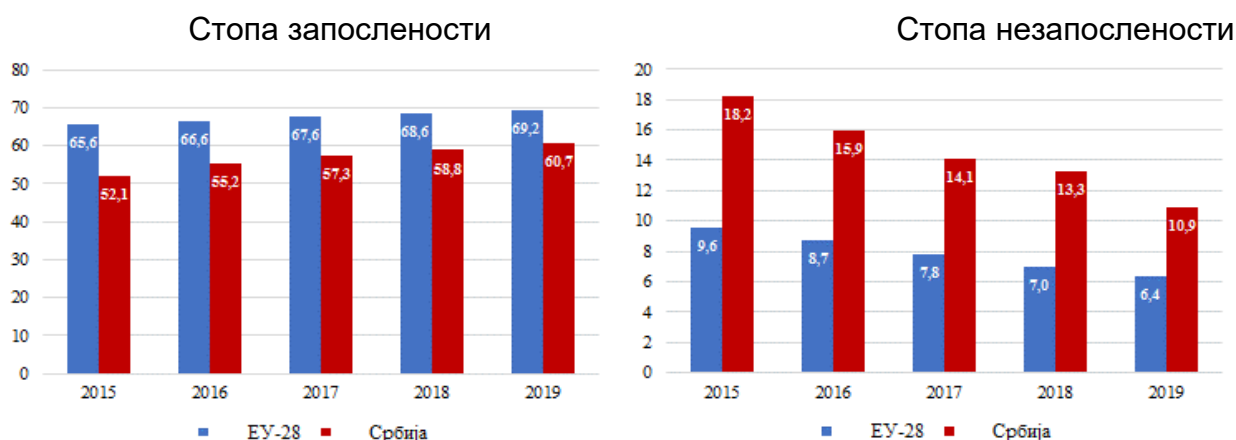
Стопа запослености у Републици Србији (60,7% у 2019. години) је за 8,5 п.п. нижа од стопе запослености у ЕУ-28 (69,2%). Само у Републици Грчкој (56,5%) и Републици Италији (59%) стопа запослености има нижу вредност у односу на Републику Србију. Стопа запослености мушкараца у Републици Србији нижа је за 7,3 п.п. у односу на ЕУ-28, док разлика код жена износи 9,8 п.п. за колико жене у Републици Србији имају нижу стопу запослености у односу на ЕУ-28.

Стопа незапослености у Републици Србији (10,9% у 2019. години) је за 4,5 п.п. виша него у ЕУ-28 (6,4%). Република Грчка (17,5%) и Краљевина Шпанија (14,2%) имају више вредности стопе незапослености у односу на Републику Србију. Стопа незапослености мушкараца у Републици Србији виша је за 4,2 п.п. у односу на ЕУ-28,

¹³ У рањиву запосленост рачунају се самостални (без запослених и са запосленима) и помажући чланови домаћинства

док разлика код жена износи 4,8 п.п. за колико жене у Републици Србији имају вишу стопу незапослености у односу на ЕУ-28.

Графикон 2. Показатељи тржишта рада за радно активно становништво, ЕУ-28 и Република Србија, %, 2015-2019.

	Стопа запослености 15-64					Стопа незапослености 15-64				
	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.
	Мушкарци									
ЕУ-28	70,8	71,8	72,9	73,8	74,4	9,5	8,5	7,6	6,7	6,2
Република Србија	59,1	61,9	63,9	65,6	67,1	17,4	15,3	13,5	12,5	10,4
	Жене									
ЕУ-28	60,4	61,3	62,4	63,3	64,1	9,6	8,9	8,0	7,2	6,7
Република Србија	44,9	48,4	50,8	52,0	54,3	19,3	16,7	14,8	14,2	11,5

Извор: АРС, Република Србија – РЗС, ЕУ-28 – Eurostat

Регистрована запосленост

Последњих година у Републици Србији се бележи повећање регистроване запослености¹⁴. У просеку 2,2 милиона лица било је формално запослено у 2019. години, што је за 183 хиљаде (9,2%) више него у 2015. години. Повећање укупне регистроване запослености резултат је пре свега пораста броја запослених у правним лицима који је у посматраном периоду износио 136 хиљада (8,6%). Повећан је и број предузетника и запослених код њих, као и лица која самостално обављају делатност (68 хиљада или 22,2%), док је број регистрованих индивидуалних пољопривредника смањен за 21 хиљаду (-23%).

Табела 4. Регистрована запосленост, 2015–2019.

	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	Промена 2019/2015	
						Број	%
Регистрована запосленост - укупно	1.989.617	2.009.785	2.062.588	2.131.079	2.173.135	183.518	9,2
Мушкарци	...	1.103.842	1.125.171	1.155.488	1.174.150		
Жене	...	905.942	937.416	975.592	998.984		
Запослени у правним лицима	1.587.437	1.597.366	1.634.901	1.688.241	1.723.828	136.391	8,6

¹⁴ Истраживање о регистрованој запослености заснива се на комбиновању података Централног регистра обавезног социјалног осигурања и Статистичког пословног регистра

Предузетници и запослени код њих и лица која самостално обављају делатност	308.863	323.313	342.457	364.305	377.439	68.576	22,2
Регистровани индивидуални пољопривредници	93.320	89.106	85.230	78.533	71.868	-21.452	-23,0
Јавни сектор	635.220	621.818	612.884	606.118	599.994	-35.226	-5,5

... Не располаже се податком

Извор: РЗС, Истраживање о регистрованој запослености

Учешће мушкараца (54%) у укупној регистрованој запослености је више од учешћа жена (46%). Током периода 2016-2019. године, за који су доступни подаци по полу, повећан је број регистрованих запослених међу припадницима оба пола, при чему је раст регистроване запослености био израженији код жена (код жена се бележи раст од око 93 хиљада или 10,3%, а код мушкараца од око 70 хиљада или 6,4%).

Посматрано према делатностима, више од петине (21,9%) укупног броја регистрованих запослених у правним лицима и предузетника и запослених код њих и лица која самостално обављају делатност ради у прерађивачкој индустрији (пре свега прехранбеној, металској и машинској индустрији), док је у трговини запослено 16,3% (највише у малопродаји). У периоду 2015-2019. године повећана је регистрована запосленост у већини делатности (највише у прерађивачкој индустрији и административним и помоћним услужним делатностима), док се највеће смањење броја запослених бележи у делатностима здравствене и социјалне заштите (нешто више од 9,5 хиљада) и пољопривреде (око 5,8 хиљада).

У јавном сектору било је око 600 хиљада регистрованих запослених у 2019. години, што је за 35 хиљада (или 5,5%) мање него у 2015. години. Смањење броја запослених је забележено у готово свим сегментима јавног сектора, изузев код запослених на нивоу локалне самоуправе (повећање за око 600 лица или 2,3%).

Прекарна запосленост

Прекарна запосленост је концепт који се односи на запослене који су ускраћени за сигурност и стабилност која се обично повезује са сталним запослењем. Једно новије истраживање¹⁵, показало је да расте број и учешће запослених у прекарним облицима рада, пре свега радника запослених на одређено време и на привременим и повременим пословима, као и рањиве запослености. Трећини запослених у Републици Србији ускраћена су радна права и/или права из социјалног осигурања, четвртина запослених угрожена је финансијски и материјално.

Истраживање указује на слабости „флексибилних” законских института уговора о делу, уговора о привременим и повременим пословима, уговора о стручном оспособљавању итд. Законска регулатива тумачи се прешироко и произвољно од стране послодаваца, тако да ове форме рада постају све заступљеније, а радна и социјална права оних који су у њих укључени бивају озбиљно доведена у питање.

Регистрована незапосленост

Позитиван тренд смањења анкетне незапослености пратио је и тренд смањења регистроване незапослености у периоду 2015-2019. године. Просечан број незапослених лица на евиденцији Националне службе за запошљавање, који је износио око 530 хиљада у 2019. години, смањен је за око 214 хиљада лица или 28,7% у односу на 2015. годину.

¹⁵ Прекарна запосленост на тржишту рада Србије, Фондација Центар за демократију (2018.)

Табела 5. Учешће незапослених на евиденцији Националне службе за запошљавање, по карактеристикама, 2015–2019.

	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	Промена 2019/2015
	Број лица на евиденцији, просек					број
Незапослена лица	743.158	713.153	650.573	583.099	529.508	-213.651
	Учешће у укупном броју, у %					процентни поен
Пол						
Мушкарци	48,8	48,5	47,9	47,1	45,8	-3,0
Жене	51,2	51,5	52,1	52,9	54,2	3,0
Образовање						
Лица без завршеног средњег образовања ¹⁶	31,5	31,9	32,7	33,3	33,6	2,1
Средње образовање	54,5	53,8	52,9	52,1	51,8	-2,7
Високо образовање	14,0	14,3	14,4	14,6	14,6	0,6
Старост						
Млади, 15-29	25,6	24,6	23,0	21,6	20,7	-4,9
30-49	47,6	47,1	46,8	46,3	45,7	-1,9
Старији, 50 и више	26,8	28,3	30,2	32,1	33,6	6,8
Дужина тражења посла						
До годину дана	32,8	32,6	31,3	31,6	34,1	1,2
Дугорочно незапослени (дуже од 12 месеци)	67,2	67,4	68,7	68,4	65,9	-1,2
Веома дуго незапослени (дуже од 2 године)	52,0	52,2	53,8	54,9	52,8	0,8

Извор: НСЗ

Број незапослених жена на евиденцији Националне службе за запошљавање у 2019. години износио је око 287 хиљада лица, што је мање за око 93 хиљада (24,6%) у односу на период 2015-2019. године. Иако се број незапослених жена на евиденцији смањило током посматраног периода, учешће незапослених жена у укупном броју незапослених лица се повећало за 3 п.п. – са 51,2% у 2015. на 54,2% у 2019. години. Разлог овог повећања учешћа жена је то што се незапосленост мушкараца у посматраном периоду смањила (за око 120 хиљада лица или 33,1%) више него незапосленост жена.

Карактеристике незапослених на евиденцији¹⁷ посматрају се у односу на образовни ниво, године старости и дужину тражења посла. Структура према образовном нивоу говори да је једна трећина незапослених без завршеног средњег образовања (33,6% или 178 хиљада лица), са средњом школом је више од половине (51,8% или око 274 хиљаде лица), док завршено високо образовање има 14,6% незапослених (или око 77 хиљада лица). Старосна структура незапослених лица је неповољна: учешће незапослених старијих од 50 година износи 33,6% (или око 178 хиљада лица), док млади учествују са 20,7% (или око 110 хиљада лица). Дугорочна незапосленост је карактеристика лица на евиденцији Националне службе за запошљавање која говори о томе да 65,9% лица посао тражи дуже од годину дана. Повећање учешћа жена, лица без завршеног средњег образовања и старијих од 50 година, као и благи пораст учешћа незапослених који посао траже дуже од две године, основни су трендови кретања структуре регистроване незапослености.

Теже запошљива лица

Теже запошљива лица, у складу са Законом о запошљавању и осигурању за случај незапослености, су незапослена лица која због здравственог стања,

¹⁶ Односи се на: лица без завршене основне школе, са завршеном основном школом и са непотпуном средњом школом.

¹⁷ Калкулација на основу просечног броја незапослених на евиденцији НСЗ у 2019. години

недовољног или неодговарајућег образовања, социодемографских карактеристика, регионалне или професионалне неусклађености понуде и тражње на тржишту рада, или због других објективних околности теже налазе посао. Посебно су угрожена лица која се истовремено суочавају са више фактора рањивости/отежане запошљивости.

Жене

У структури становништва Републике Србије жене чине 51,3% према проценама из 2019. године. Уколико се посматра становништво радног узраста, процене говоре да у Републици Србији живи тек око 4.500 жена више него мушкараца. Међутим, без обзира на родну уједначеност становништва радног узраста, учешће жена међу активним и запосленим становништвом је на нивоу од око 45%. С обзиром на то да учешће на тржишту рада и запослење умногоме доприносе економској независности и друштвеној укључености, ово је разлог због којег су жене окарактерисане као рањива група на тржишту рада.

Стопа активности жена радног узраста била је за 16 п.п. нижа од стопе активности мушкараца у 2015. години, док су у погледу стопе запослености жене заостајале за 14,2 п.п. Међутим, последњих пет година обележило је побољшање апсолутног и релативног положаја жена, тако да су жене повећале стопу активности (за 5,7 п.п.) и стопу запослености (за 9,4 п.п.). Без обзира на ове помаке, родни јаз и даље је присутан према свим индикаторима тржишта рада Републике Србије односно жене су у знатно неповољнијој ситуацији него мушки део популације.

Табела 6. Основни показатељи тржишта рада за становништво радног узраста, према полу, у %, 2015-2019.

	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	Промена 2019/2015 процентни поен
	Стопе, у %					
Родни јаз у стопи активности	-16,0	-15,0	-14,2	-14,5	-13,6	
<i>Мушкарци</i>	71,6	73,1	73,8	75,1	74,9	3,3
<i>Жене</i>	55,6	58,1	59,6	60,6	61,3	5,7
Родни јаз у стопи запослености	-14,2	-13,5	-13,1	-13,6	-12,8	
<i>Мушкарци</i>	59,1	61,9	63,9	65,6	67,1	8,0
<i>Жене</i>	44,9	48,4	50,8	52,0	54,3	9,4
Родни јаз у стопи незапослености	1,9	1,4	1,3	1,7	1,1	
<i>Мушкарци</i>	17,4	15,3	13,5	12,5	10,4	-7,0
<i>Жене</i>	19,3	16,7	14,8	14,2	11,5	-7,8
Родни јаз у стопи неактивности	16,0	15,0	14,2	14,5	13,6	
<i>Мушкарци</i>	28,4	26,9	26,2	24,9	25,1	-3,3
<i>Жене</i>	44,4	41,9	40,4	39,4	38,7	-5,7

Извор: АРС, РЗС

Стопа активности жена од 61,3% је нижа од стопе активности мушкараца која износи 74,9%, што представља разлику од 13,6 п.п. Иако се јаз у стопама активности смањује током година (са 16 п.п. у 2015. на 13,6 п.п. у 2019. години), стопа активности мушкараца била је виша од стопе активности жена радног узраста током целог посматраног периода.

Стопа запослености жена од 54,3% је нижа од стопе запослености мушкараца која износи 67,1%, што представља разлику од 12,8 п.п. Иако се јаз у стопама запослености смањује током година (са 14,2 п.п. у 2015. на 12,8 п.п. у 2019. години),

стопа запослености мушкараца била је виша од стопе запослености жена радног узраста током целог посматраног периода.

На побољшање перформанси жена на тржишту рада, пре свега у погледу активности и запослености, дошло је и услед институционалних промена. Најнепосреднији утицај на активност жена на тржишту рада имала је законска измена у временској граници за остваривање права на пензију, али и увођење пенала за одлазак у превремену пензију. Континуирано повећање старосне границе за одлазак у пензију несумњиво је повећавало активност и запосленост жена продуживши, вољно или невољно, везаност групе старијих жена за тржиште рада.

Иако је незапосленост и жена и мушкараца опадала у посматраном периоду, брже је опадала незапосленост жена, што је довело до тога да се разлика у стопама незапослености смањи на 1,1 п.п. у 2019. години (са 1,9 п.п. колико је износила у 2015. години). Стопа незапослености жена износила је 11,5%, а мушкараца 10,4% у 2019. години.

Република Србија је прва земља ван ЕУ која је увела Индекс родне равноправности¹⁸. Индекс родне равноправности за Републику Србију износи 55,8 поена¹⁹ што представља унапређење родне равноправности односно пораст индекса за 3,4 поена у периоду од 2014. до 2016. године. Ипак, Република Србија и даље бележи нижу вредност индекса у односу на просек ЕУ-28, који износи 66,2 поена²⁰. На заједничкој листи са државама чланицама ЕУ, Република Србија се налази на 22. месту²¹. Једна од главних оса неједнакости коју је Индекс забележио односи се на родну сегрегацију која се успоставља током образовања и наставља касније на тржишту рада. Неједнакости су видљиве и у домену новца, јер жене имају ниже приходе од мушкараца, а поједине групе жена изложене су и вишим ризицима од сиромаштва. Неједнакости у домену времена показују колико жене свог времена и рада троше у бризи о домаћинству и породици, односно обављајући неплаћени кућни рад.

Млади

Омладина или млади у Републици Србији су лица од навршених 15 до навршених 30 година живота²². На шире посматрану групацију младих (до 30 година) од утицаја су глобалне друштвене промене које су довеле до феномена „продужене младости” који подразумева дужи период процеса образовања, каснији улазак на тржиште рада, као и касније заснивање брака и родитељства. Међутим, према дефиницији МОР-а, млади представљају нешто ужу групацију у коју улазе лица старости од 15 до 24 године, па се ова дефиниција користи приликом спровођења Анкете о радној снази због међународне упоредивости података.

Сагледавањем кретања показатеља на тржишту рада у протеклом периоду може се приметити да су млади у одређеној мери поправили свој иницијално веома лош положај. Запосленост младих се повећавала, активност се незнатно повећала, док се незапосленост смањила у периоду 2015-2019. године.

¹⁸ Индекс родне равноправности представља мерни инструмент ЕУ који мери родну равноправност на скали од 1 (потпуна неравноправност) до 100 (потпуна равноправност) кроз шест домена: знање, рад, новац, здравље, време и моћ, као и два под-домена: насиље и унакрсне неједнакости

¹⁹ Израчунат је за 2016. а резултати објављени у 2018. години

²⁰ Односи се на 2015. годину

²¹ Према другом Индексу родне равноправности Република Србија је боље позиционирана од седам земаља ЕУ: Републике Кипар, Републике Чешке, Републике Хрватске, Румуније, Словачке Републике, Мађарске и Републике Грчке

²² Закон о младима („Службени гласник РС”, број 50/11)

Табела 7. Основни показатељи тржишта рада за младе (15-29)²³, према полу, у %, 2015-2019.

	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	Промена 2019/2015
Стопа активности	46,1	47,2	47,6	48,1	47,0	0,9
<i>Мушкарци</i>	52,0	53,0	53,6	54,4	53,5	1,5
<i>Жене</i>	39,9	41,0	41,2	41,5	40,1	0,2
Родни јаз у стопи активности	-12,2	-12,0	-12,4	-12,9	-13,4	
Стопа запослености	30,2	33,1	34,9	36,3	36,9	6,7
<i>Мушкарци</i>	35,2	38,4	40,3	41,9	42,4	7,2
<i>Жене</i>	25,0	27,5	29,1	30,5	31,1	6,1
Родни јаз у стопи запослености	-10,2	-10,9	-11,2	-11,5	-11,4	
Стопа незапослености	34,5	29,8	26,7	24,5	21,5	-13,0
<i>Мушкарци</i>	32,4	27,5	24,8	23,0	20,8	-11,6
<i>Жене</i>	37,4	32,8	29,3	26,6	22,5	-14,9
Родни јаз у стопи незапослености	5,0	5,3	4,5	3,6	1,7	
Стопа неактивности	53,9	52,8	52,4	51,9	53,0	-0,9
<i>Мушкарци</i>	48,0	47,0	46,4	45,6	46,5	-1,5
<i>Жене</i>	60,1	59,0	58,8	58,5	59,9	-0,2
Родни јаз у стопи неактивности	12,2	12,0	12,4	12,9	13,4	

Извор: АРС, РЗС

Стопа неактивности младих износила је 53% у 2019. години и током посматраног периода (2015-2019. године) скоро да се није мењала. Овако висока стопа неактивности може се у одређеној мери објаснити школовањем, јер су млади у Републици Србији, који су у процесу образовања, мање присутни на тржишту рада у односу на њихове вршњаке из земаља ЕУ (ЕУ-28 – 43,4%).

Учешће младих у радној снази у Републици Србији веома је ниско по европским стандардима. Стопа *NEET* (млади који нису запослени, нису у процесу образовања нити су на обуци) износила је 18,9% у 2019. години и смањила се за 5,6 п.п. у односу на 2015. годину. Ово смањење указује да су млади у Републици Србији или лакше пронашли посао или дуже остали у образовању током посматраног периода.

Транзиција од школе до првог стабилног и/или задовољавајућег посла у Републици Србији траје веома дуго, скоро две године (23,4 месеца)²⁴. То је много дуже од 6,5 месеци, што је просечно време за које млада особа нађе први посао након завршетка образовања у ЕУ. За прво тражење посла младима у руралним срединама потребно је више времена. Поседовање факултетске дипломе ће преполовити време тражења посла (11,7 месеци), док је младима са најнижим нивоом образовања потребан 41 месец да пронађу први посао. Ово је важно сагледати с обзиром на то да се неки програми за младе фокусирају на особе са високим образовањем за које је стопа незапослености највиша, али је по природи само привремена. Дуже трајање транзиције у запосленост утиче на године старости када млади појединци напуштају родитељски дом и започињу живот сами или са партнером. У моменту када започињу самостални живот у Републици Србији, они су у просеку шест година старији од својих вршњака у ЕУ.

²³ Статистичка категорија 15-29 година старости обухвата лица од навршених 15 година до 29 година и 364 дана, што је у складу са дефиницијом из Закона о младима

²⁴ „Транзиција на тржиште рада младих жена и мушкараца у Србији” (2016.) https://www.ilo.org/employment/areas/youth-employment/work-for-youth/publications/national-reports/WCMS_488799/lang-en/index.htm

Стопа запослености младих износила је 36,9%, у 2019. години што је повећање од 6,7 п.п. у односу на 2015. годину (30,2%). Један од највећих изазова за младе у Републици Србији који желе да се осамостале јесте како пронаћи и задржати стабилан посао.

Стопа незапослености младих значајно се смањила, са 34,5% колико је износила у 2015. години, на 21,5% у 2019. години. Ово смањење од чак 13 п.п. знатно је више од смањења за целокупно радно способно становништво (7,3 п.п.). Пад стопе незапослености младих није само последица повећања броја запослених, већ и сталне емиграције ове категорије становништва.

У погледу квалитета запослености у најлошијем положају су неформално запослени млади који чине 24,3% од укупно запослених младих (15-24) у 2019. години.

Код младих (15-24) заступљеност уговора на одређено време је 48,4%, уговора на неодређено време је 45,3%, док је 6,4% младих било ангажовано на сезонским и повременим пословима у 2018. години²⁵.

Међу младима у Републици Србији распрострањена је жеља да оду из земље, у чему предњаче у односу на младе из суседних земаља, како је показало недавно регионално истраживање²⁶ о младима у Југоисточној Европи²⁷. Подаци за Републику Србију показују да скоро 75% младих (15-29 година) жели или намерава да се исели. За око 20% њих најпожељнија опција је краткорочна миграција (на годину или две), док исто толико младих размишља о трајном исељењу из земље. Као разлоге за емиграцију млади наводе жељу за бољим животним стандардом, као и веће могућности за образовање.

Младе жене (15-29) у Републици Србији представљају вишеструко рањиву категорију на тржишту рада, о чему говоре и вредности основних показатеља тржишта рада. Стопа незапослености младих жена износила је 37,4% у 2015. години (виша за 5 п.п. од стопе незапослености младих мушкараца). Међутим, у периоду 2015-2019. године младе жене су поправиле свој релативан положај на тржишту рада, тако да је стопа њихове незапослености опала за чак 14,9 п.п. чиме је родни јаз смањен на 1,7 п.п. у 2019. години (са 5 п.п. колико је износио у 2015. години). И у случају стопе запослености младе жене су поправиле свој положај тако да је стопа запослености повећана за 6,1 п.п. у поменутом периоду, али то није било довољно да се смањи родни јаз јер је запосленост младих мушкараца расла брже (за 7,2 п.п.). У односу на своје вршњаке, младе жене имају веће потешкоће са активацијом на тржишту рада, с обзиром на то да њихова стопа активности износи 40,1% у 2019. години (нижа за 13,4 п.п. од стопе активности младих мушкараца) и није се мењала током посматраног периода.

Старије становништво радног узраста

Република Србија се, као и већина земаља у ЕУ, суочава са проблемом старења становништва. Старије особе радног узраста (старости 50-64 године) представљају рањиву групу на тржишту рада која броји око 1,4 милиона лица у 2019. години. У периоду 2015-2019. године бележи се смањење ове старосне групе од 128 хиљада лица.

²⁵ Студија о положају младих у Србији, ЕТФ (2020.)

²⁶ Youth Studies Southeast Europe 2018/2019, (Попадић и др, 2019.) стр. 10 <https://www.fes.de/en/youth-studies/>

²⁷ Република Албанија, Босна и Херцеговина, Република Бугарска, Република Хрватска, Република Северна Македонија, Црна Гора, Румунија, Република Србија и Република Словенија

Табела 8. Основни показатељи тржишта рада за старије становништво радног узраста (50-64), 2015.-2019.

	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	Промена 2019/2015
	Апсолутни бројеви (у хиљадама)					
Популација старости 50-64	1.580	1.545	1.517	1.488	1.452	-128
Активно становништво	829	867	877	878	888	59
Запослени	730	781	799	799	826	96
Незапослени	99	86	78	79	61	-38
Неактивно становништво	751	678	640	610	564	-187
	Стопе, у %					
						процентни поен
Стопа активности	52,4	56,1	57,8	59,0	61,1	8,7
Стопа запослености	46,2	50,5	52,7	53,7	56,9	10,7
Стопа незапослености	11,9	9,9	8,8	9,0	6,9	-5,0
Стопа неактивности	47,6	43,9	42,2	41,0	38,9	-8,7

Извор: АРС, РЗС

Релативан положај старијих особа радног узраста на тржишту рада је побољшан током посматраног периода. Стопе активности и запослености повећавале су се без изузетка из године у годину, достигавши највише вредности у 2019. години када су износиле 61,1% (повећање од 8,7 п.п. у односу на 2015. годину) и 56,9% (повећање од 10,7 п.п. у односу на 2015. годину) респективно. Са друге стране, стопа незапослености се смањила за 5 п.п. тако да износи 6,9% у 2019. години.

На побољшање релативног положаја старијих, пре свега, утицале су институционалне промене. Прва промена је у вези са отпремнином која се, изменама Закона о раду из 2014. године, исплаћује само за стаж код последњег послодавца. Пре ових измена, обрачун отпремнине за цео радни стаж је дестимулисао послодавце да запошљавају старија лица, односно послодавци су исплату отпремнине видели као потенцијалну опасност (у виду високих трошкова услед евентуалног отпуштања) при запошљавању лица са дугачким радним стажом. Друга институционална промена односи се на повећање старосне границе за одлазак у пензију која је директно утицала на повећање активности и запослености старијих лица радног узраста. Најзад, на повећање активности утицали су и уведени пенали за превремено пензионисање.

Промене у технологији и производном процесу допринеле су томе да је старијим лицима релативно теже од осталих да се самостално прилагоде новим потребама тржишта рада. Највећи проблем ових лица су застарела знања и вештине. У изразито неповољној ситуацији нашла су се она лица која су дужи временски период била запослена у истом предузећу, а за чијим је радом престала потреба за обављањем одређеног посла услед технолошких, економских или организационих промена. Недовољна адаптабилност и обесхрабреност услед немогућности проналажења адекватног запослења могу допринети да ова лица релативно лако склизну у неактивност.

Дугорочно незапослени

Дугорочно незапослени су лица која траже посао 12 месеци и дуже. Дугорочна незапосленост је неповољна јер утиче на смањење компетенција незапослених, доводи до застаревања њихових знања и вештина, обесхрабрује незапослене да и даље трагају за послом, истискује их са тржишта рада и сл.

Са општим опоравком тржишта рада опадао је и број лица радног узраста која трагају за послом дуже од годину дана, тако да ових лица има око 168 хиљада у 2019.

години. Упоредо са смањењем броја дугорочно незапослених (160 хиљада у периоду 2015-2019. године), опада и њихово учешће у укупној незапослености на 50,3% (смањење од 9,4 п.п. у посматраном периоду).

Табела 9. Незапослена лица радног узраста према дужини тражења посла, 2015-2019.

	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	Промена 2019/2015
Незапослени (15-64), у хиљадама	550	488	433	411	335	-215
Дугорочно незапослена лица (12+ месеци), у хиљадама	328	289	228	208	168	-160
Учешће дугорочно незапослених лица у укупној незапослености, %	59,7	59,1	52,6	50,5	50,3	-9,4
Стопа дугорочне незапослености, %	10,9	9,4	7,4	6,7	5,5	-5,4

Извор: АРС, РЗС

Стопа дугорочне незапослености, као однос броја дугорочно незапослених и активног становништва радног узраста, која је износила 5,5% у 2019. години, опала је за 5,4 п.п. у периоду 2015-2019. године.

Особе са инвалидитетом

Особе са инвалидитетом често су суочене са дискриминацијом, углавном због ограниченог приступа уставним и законским правима²⁸. Главни изазови са којима се особе са инвалидитетом суочавају укључују: препреке при кретању и коришћењу јавног превоза; приступачност различитих јавних објеката, приступ услугама и информацијама; приступ запослењу и могућностима за разумно прилагођавање услова на радним местима; приступ образовању и професионалној обуци.

Просечан број особа са инвалидитетом које су спремне за активно тражење посла (нису привремено спречени за рад због болести и др.) на евиденцији незапослених лица Националне службе за запошљавање, смањено се у периоду 2015-2019. године (за 1.912 лица), али се учешће ове категорије незапослених у укупној незапослености повећало за 0,5 п.п. (са 2,1% у 2015. на 2,6% у 2019. години).

Табела 10. Особе са инвалидитетом на евиденцији Националне службе за запошљавање, 2015–2019.

	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.
	Број лица, годишњи просек				
Незапослена лица	743.158	713.153	650.573	583.099	529.508
Особе са инвалидитетом	15.429	15.660	14.906	14.429	13.517
Учешће у укупном броју незапослених, %	2,1	2,2	2,3	2,5	2,6

Извор: НСЗ

Подаци за 2020. годину (31. октобар 2020. године), показују да се на евиденцији Националне службе за запошљавање налази 12.528 незапослених особа са инвалидитетом, активних у тражењу посла, од којих су 42,6% жене. Према нивоу образовања, 54,7% има завршено образовање на средњем нивоу, 38,8% су лица без завршене средње школе, а само 6,6% незапослених особа са инвалидитетом има високо образовање. Према годинама старости, 46,7% незапослених особа са инвалидитетом има 50 или више година старости, 41,8% старости је 30-49 година, а 11,6% су млади до 30 година. Дуже од 12 месеци посао тражи 76,4% незапослених

²⁸ Према годишњим извештајима Повереника за равноправност, више од четвртине укупног броја приговора овој институцији везаних за дискриминацију односе се на ОСИ <http://ravnopravnost.gov.rs/rs/izvestaji/>

особа са инвалидитетом, док њих 61,9% посао тражи дуже од две године. Неповољна образовна и старосна структура, као и високо учешће у дугорочној незапослености, карактеристике су незапослених особа са инвалидитетом.

Роми

Припадници ромске националне мањине се суочавају са отежаном запошљивошћу и приступу тржишту рада из више разлога од којих су главни неповољна образовна структура, недостатак радног искуства, знања и вештина, често ниска мотивисаност за укључивање у формално тржиште рада, али и изражена дискриминација и стереотипи када је у питању њихово запошљавање.

Подаци о регистрованој незапослености за период 2015-2019. године указују на чињеницу да се просечан број незапослених Рома пријављених на евиденцију Националне службе за запошљавање за поменути период повећао за око 3.800 лица, као и њихово учешће у укупној незапослености и то за 2 п.п. Међутим, треба нагласити да повећање незапослености Рома не мора имати негативну конотацију, јер је у протеклом периоду Национална служба за запошљавање спроводила активности усмерене ка активацији и пријављивању Рома на евиденцију незапослених на који начин им се повећавају могућности за укључивање у мере активне политике запошљавања и запошљавање.

Табела 11. Роми на евиденцији Националне службе за запошљавање, 2015–2019.

	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.
	Број лица, годишњи просек				
Незапослена лица	743.158	713.153	650.573	583.099	529.508
Роми	22.437	25.126	26.537	26.099	26.266
Учешће у укупном броју незапослених, %	3,0	3,5	4,1	4,5	5,0

Извор: НСЗ

Подаци за 2020. годину (31. октобар 2020. године), показују да се на евиденцији Националне службе за запошљавање налази 27.595 незапослених лица који су се изјаснили као припадници ромске националне мањине, од којих су 50,2% жене. Високо учешће лица без квалификација и нискоквалификованих од 89,5% главно је обележје образовне структуре ове категорије незапослених. Средњи ниво образовања има 10%, а високо образовање свега 0,6% Рома. Према годинама старости, 28,3% су млади до 30 година, 48,6% су лица старости 30-49 година, док 23,1% незапослених Рома има 50 или више година старости. Дугорочна незапосленост Рома на евиденцији Националне службе за запошљавање износи 68,4%, а у веома дугој незапослености налази се 53,7% Рома.

Преко 11.000 Рома на евиденцији Националне службе за запошљавање су радно способни корисници новчане социјалне помоћи односно око 42% од укупног броја Рома на евиденцији Националне службе за запошљавање су корисници овог права што додатно указује на њихов неповољан социо-економски положај.

Утицај пандемије Ковид-19 на економију и тржиште рада Републике Србије

Анализирајући последње расположиве податке о регистрованој запослености, може се закључити да тржиште рада Републике Србије „одолева” негативним утицајима пандемије. Запосленост на формалном тржишту рада (регистрована

запосленост²⁹) у другом кварталу 2020. године забележила је раст од 10 хиљада, што је повећање од 0,5% у односу на претходни квартал, док је у трећем кварталу 2020. године забележен раст од 1,3%, у односу на други квартал 2020. године. Основни индикатори тржишта рада, на основу података АРС, такође не одражавају негативан утицај пандемије Ковид-19 и економске кризе која је изазвана њом³⁰.

Томе је у највећој мери допринела достигнута фискална равнотежа и финансијска стабилност у претходном периоду, али и сет економских мера подршке привреди и становништву, у циљу очувања ликвидности привредних субјеката и одржања привредне активности и запослености.

Република Србија има отворену и интегрисану привреду, са примарном оријентацијом ка тржишту ЕУ (током 2019. године око две трећине српског извоза пласирано је на тржиште ЕУ), тако да ће дуготрајно ограничење кретања и смањење привредне активности главних партнера Републике Србије нужно довести до опадања економске сарадње. Ипак, под утицајем ових фактора пад економије Републике Србије у 2020. години износиће само 1,0%, док је за 2021. годину пројектован реални раст БДП од 6,0%.³¹

У условима посткризног периода након епидемије вирусом Ковид-19, посебно је важно осигурати стабилно финансирање мера активне политике запошљавања, како би се обезбедило да незапослена лица остану везана за тржиште рада, превенирао губитак и застаривање знања и вештина незапослених лица и омогућило оспособљавање за радна места која ће се креирати по изласку из кризе, што доприноси дугорочном економском расту.

---

²⁹ Истраживање о регистрованој запослености, РЗС

³⁰ С обзиром на то да су стопа запослености и незапослености заостајући индикатори економске активности, очекује се тек крајем 2020. и почетком 2021. године да се види утицај пандемије на индикаторе тржишта рада

³¹ Фискална стратегија за 2021. годину са пројекцијама за 2022. и 2023. годину („Службени гласник РС”, број 142/20)

ГРАД ВАЉЕВО

1. ПОСЛОВНО ОКРУЖЕЊЕ

Ваљевску привреду карактерише значајно учешће индустрије, у оквиру које је посебно заступљена металопрерада, прехранбена индустрија са значајним пољопривредним потенцијалима, затим текстилна индустрија, графичка делатност, прерада дрвета, грађевинарство и производња неметала и туризам. Од осталих грана доминантна је трговина са финансијским услугама.

Економски раст захтева инвестиције, слободну конкуренцију и отворено тржиште. Град Ваљево кроз транспарентан и инвестиционо "пријатељски" оквир тежи да створи такве привредне услове у којима будући инвеститор може да сагледа све могућности за доношење средњорочних и дугорочних инвестиционих одлука. Значај малих и средњих предузећа огледа се у томе што у доба кризе најлакше опстају, јер се најбрже прилагођавају новонасталим условима. Подизање свести о предузетништву и унапређење управљачких способности садашњих и потенцијалних предузетника захтева промовисање предузетништва кроз: одговарајућу обуку о могућностима коришћења фондова за започињање посла, најповољнијем правном облику предузетништва, поступку регистрације, пореским и другим финансијским обавезама, начину израде бизнис планова, као и о самом препознавању предузетничке склоности и пословних идеја. Посебно треба развијати предузетништво у специфичним секторима који су најважнији за економски развој, као што су пољопривреда и производња хране, информационо-технолошки сектору и туризам.

Развој предузетништва на територији града Ваљева и нова запошљавања подстицала је и Национална служба за запошљавање-Филијала Ваљево и то не само финансијском, већ и нефинансијском подршком. Водећу улогу за нефинансијску подршку одиграо је Пословни центар, кроз тродневне семинаре, првенствено лицима која намеравају да започну сопствени посао, "Пут до успешног предузетника". Похађање обуке је уједно био и један од услова за добијање средстава за самозапошљавање. Процент успешности, на овај начин подстицаја предузетништва је међу највишим у Србији и износи око 40%.

Табела 12. Основни подаци о граду и округу по попису из 2022. године

	Површина (км ²)	Удео у укупној површини (%)			Број становника*	Удео у укупном броју становника (%)			Густина насе- љености (бр. станов./ км ²)
		Град	Округ	Србија		Град	Округ	Србија	
Урбана зона	323	35,69	13,06	0,37	59.073	65,41	33,85	0,82	183
Рурална зона	582	64,31	23,52	0,66	31.239	34,59	17,90	0,43	53,67
Град	905	100	36,58	1,02	83.649	100	51,75	1,22	92,79
Округ	2,474	/	100	2,80	157.238	/	100	2,28	70,53
Србија	88,361	/	/	100	6.869.504	/	/	100	81,33

Табела 13. Радно способно становништво по попису из 2022 .године

Радно способно становништво (од 15-64 године)			
	Укупан број	Мушкарци	Жене
Град Ваљево	53.870	26.799	27.071
		49,80 %	50,20 %

2. КРЕТАЊЕ НЕЗАПОСЛЕНОСТИ И ЗАПОШЉАВАЊА У ВАЉЕВУ

Позитивни трендови опоравка привредне активности, започети током 2016. године, наставили су се током наредних година, упркос пандемији изазваној корона вирусом, кроз смањивање унутрашњих и спољних неравнотежа и раст привреде на здравим основама. Спроведене реформе у области грађевинарства и радног законодавства, уз фискално прилагођавање, повољно су утицале на инвестициони амбијент. Настављено је са опоравком домаће тражње (потрошње домаћинства и инвестиција), на шта указују индикатори инвестиционе активности (производња опреме, издате грађевинске дозволе, раст новоодобрених кредита привреди, јавни инфраструктурни радови итд.).

Незапослена лица

У Филијали Ваљево која покрива подручје Колубарског округа током 2020/21. године тржиште рада је имало следеће карактеристике: смањен је број незапослених лица у односу на 2019/22. годину на нивоу Округа, и у осталим општинама мањи је број незапослености. Због присутног нестабилног амбијента за привређивање и повећаног ризика у већој мери је изражена флукуација радне снаге, а недостатак већих нових инвестиција условио је минимални раст запошљавања са евиденције незапослених лица. За наставак тренда раста потребно је више инвеститора и отварања значајнијих производних капацитета, без којих се не може рачунати на озбиљне дугорочне резултате. И даље је неповољна квалификациона и старосна структура незапослених као и смањено запошљавање са евиденције млађих лица. Дугорочна незапосленост је и даље изражена и то је проблем који се наслеђује годинама.

Филијала Националне службе за запошљавање у Ваљево и њене испоставе у пет општина у Округу су и у току 2022. године реализовали велики број мера финансијске и нефинансијске подршке за подизање конкурентности радне снаге на тржишту рада и за директно подстицање запошљавања и развој предузетништва као што су: субвенције за samozapošljavanje и за отварање нових радних места за незапослена лица и запошљавање вишкова радника; запошљавање приправника-

стручна пракса, организовани су курсеви за нове вештине и знања ради веће упошљивости незапослених; успешно ради клуб за тражење посла; систематски се врши обука незапослених како да активно траже посао; организовани су сајмови запошљавања као начин и место непосредног сусретања послодаваца и незапослених и метод бржег задовољавања потреба послодаваца и незапослених; преко пословног центра Филијале незапослени су кроз обуке за стицање знања из предузетништва подстицани на предузетничко размишљање и понашања и брже укључивање у свет рада кроз развијање сопственог бизниса.

Број незапослених лица која активно траже запослење у Ваљеву на дан 31.12.2023. године је 3.196 лица, а 2022. године 3.664 лица исти дан на евиденцији.. Удео жена у незапослености у граду Ваљеву је 58,30%. На нивоу Округа, учешће жена у незапослености је 58,63% у 2023. години.

Дугорочно незапослених (на евиденцији дуже од 12 месеци) је 2.489 лица

Број дугорочно незапослених лица у граду Ваљево је 68% од укупног броја незапослених и њих чине већином жене. Најбројнија су лица која чекају на запослење дуже од 10 година, а потом лица са трајањем незапослености од 1-2 године.

Незапослена лица према годинама старости

Незапослених лица која су млађа од 30 година у Ваљеву је 547 на евиденцији, односно 15%. Број незапослених лица која су старија од 50 година има 1.695 на евиденцији и чини више од 46% од укупно незапослених.

Незапослена лица према образовној структури

Структура незапослених у Округу и општинама према степену стручне спреме се није битније променила. У Ваљеву је међу незапосленим лицима 1.278 (34,90%) нестручних радника (I-II степен, односно са основним четворогодишњим и осмогодишњим образовањем). Са средњом стручном спремом (III, IV и V степен) у Ваљеву је 1.824 лице (49,78%). Са вишом школском спремом (VI-1 VI-2 степен) у Ваљеву је 233 лица (6,35%). Незапослених са академским образовањем у граду Ваљеву је 8,98% или 329 лица. Учешће жена по степенима стручне спреме расте у вишим степенима образовања (69% академица су жене).

3. БРОЈ И СТРУКТУРА ЗАПОСЛЕНИХ И ПРОСЕЧНЕ ЗАРАДЕ

Број незапослених лица на територији града Ваљева је у континуираном паду током 2022. године. Број запослених у том периоду је био у порасту, као и зараде.

Табела 14. Економија: Запосленост и зараде просек 2022. године

	Град Ваљево
Запослени-укупно	31.006
Регистровани запослени у односу на бр.становника	37,10%
Просечна зарада без пореза и доприноса	65.079,00 РСД

Извор: АПР, годишњи просек за 2022. годину

Табела 15. Запослени према области делатности

ДЕЛАТНОСТ	Број запослених
Пољопривреда, шумарство и рибарство	452
Рударство	148
Прерађивачка индустрија	10.267
Снабдевање електр.енергијом и гасом	533
Снабдевање водом и управљање отпадним водама	578
Грађевинарство	2.040
Трговина на велико и мало и поправка моторних возила	4.165
Саобраћај и складиштење	1.204
Услуге смештаја и исхране	903
Информисање и комуникације	320
Финансијске делатности-осигурање	393
Пословање некретнинама	48
Стручне, научне иновационе и техничке делатности	1.009
Административне и помоћне услужне делатности	330
Државна управа и обавезно социјално осигурање	1.710
Образовање	1.755
Здравствена и социјална заштита	1.827
Уметност, забава и рекреација	356
Остале услужне делатности	625
Регистровани индивидуални пољопривредници	1.596
Запослени у правним лицима	22.558
Предузетници, лица која самостално обављају делатност и запослени код њих	5.987
УКУПНО У СВИМ СЕКТОРИМА ДЕЛАТНОСТИ	31.006

Извор: РЗС, Регистрована запосленост у РС, годишњи просек 2022.

4. ПРОСЕЧНЕ ЗАРАДЕ У ГРАДУ ВАЉЕВУ

Табела 16. Упоредни преглед просечних зарада по запосленом по годинама.

	2010 (€)*	2011 (€)*	2012 (€)*	2013 (€)*	2014 (€)*	2015 (€)*	2016 (€)*	2017 (€)*	2018 (€)*	2019 (€)*	2020 (€)*	2021 (€)*	2022 (€)*
Просечна бруто зарада у Граду	430	438	469	454	459	435	443	467	569	595	691	687	768
Просечна бруто зарада у округу	446	493	445	450	472	452	453	474	587	602	687	723	764
Просечна бруто зарада у Србији	518	545	521	527	523	506	515	537	602	660	705	772	881
Просечна нето зарада у Граду	311	290	342	330	333	314	322	337	411	430	502	496	555
Просечна нето зарада у округу	322	340	332	401	341	326	329	343	423	434	498	522	552
Просечна нето зарада у Србији	373	392	375	376	380	382	374	390	460	478	511	560	639

* по просечном средњем курсу НБС за сваку годину

5. ПОДСТИЦАЈИ ЗАПОШЉАВАЊА И МЕРЕ ГРАДА ВАЉЕВА 2007/22. ГОДИНЕ

Град Ваљево, од 2007. године, издваја подстицајна средства за запошљавање. До 2023. године тај износ је више од 220 милиона динара, а мерама је укупно било обухваћено преко 1550 лица (Табела 17).

Табела 17: Укупна средства издвојена за активне мере запошљавања по годинама

ГОДИНА	МЕРА: нова радна места	МЕРА: самозапошљавање	МЕРА: СТРУЧНА ПРАКСА	МЕРА: ЈАВНИ РАДОВИ	УКУПНО СВЕ МЕРЕ У ГОДИНИ БР. ЛИЦА	УКУПНО ИЗДВОЈЕНА СРЕДСТВА ЛС
2007.	50				50	5.000.000,00
2008.	88				88	8.750.000,00
2009.	72				72	5.800.000,00
2010.	65		21		86	8.000.000,00
2011.	20	26	34		80	10.000.000,00
2012.	24	27	25	15	91	12.000.000,00
2013.	40	20	20	46	126	18.777.000,00
2014.	37	30	20		87	15.000.000,00
2015.	10	10	30	81	131	15.000.000,00
2016.	10	10	30	69	119	15.000.000,00
2017.			42	83	125	15.000.000,00
2018.			65	140	205	25.000.000,00
2019.	10	10	53	50	123	25.000.000,00
2020.	8	13	20		41	10.000.000,00
2021.	10	30	20			15.000.000,00
2022.	20	30	20			20.000.000,00
УКУПНО:	464	206	400	484	1554	223.327.000,00

Извор: Одељење за локални развој, привреду и комуналне послове

6. ПРИВРЕДА ГРАДА ВАЉЕВА

Ваљевску привреду карактерише пољопривредно-прехранбена производња, грађевинарство и графички сектор. Традиционално, на територији града Ваљева, развијен је приватни сектор, који се састоји од микро, малих и средњих предузећа и самосталних занатских и трговинских радњи. У привредном сектору послује 1.315 предузећа од којих су 3 велика, 11 средња и остало су предузетници, пољопривредна газдинства, удружења, и др. У овим предузећима је запослено преко 15.000 радника. Град има 4.474 регистрованих предузетника и преко три хиљаде запослених. У области трговине 24.16% и прерађивачке производње 20.56%. У привредној структури, доминантно место има прерађивачки сектор (339) са 10.267 запослених, затим следи трговина (325) са 4.165 запослених, грађевинарство (80) са 2.040 запослених и стручне, научне, стручне, научне, иновационе и техничке делатности (72) са преко хиљаду запослених. Охрабрује податак да се последњих година више предузећа отвори, него што се угаси/брише из регистра АПР.

Основни локационо-развојни потенцијали за размештај сектора на подручју града су: традиционално развијен привредни сектор, већ изграђени производни и инфраструктурни капацитети, природне погодности за развој пољопривредне

производње као сировинске основе за развој прехранбене производње, мрежа саобраћајница (путеви, железница), утврђене резерве неметала-квартца, песка, каолина, техничког камена, итд.

Значајно је учешће производње, у оквиру које посебно место заузимају металопрерађивачки сектор, прехранбена производња и прерада, са развијеном пољопривредом и значајним пољопривредним потенцијалима, затим текстилна производња, графичка делатност, прерада дрвета, грађевинарство и производња неметала. Од осталих грана доминантни су саобраћај и складиштење. Поред наведених, постоје и позитивни примери приватизованих и новоотворених страних и домаћих фирми, које годинама утичу на позитивну привредну “крвну” слику града Ваљева.

7. СТАЊЕ НА ТРЖИШТУ РАДА, ЗАПОШЉАВАЊЕ, СЛОБОДНА РАДНА МЕСТА И СТРУКТУРА НЕЗАПОСЛЕНИХ

У периоду од 2012. до 2022. године, остварена је макроекономска стабилност и повољнија микроекономска ситуација. То је утицало на појаву позитивних трендова на тржишту рада, али проблеми у области запошљавања, као што су недостатак послова, недовољне привредне активности и ниска запосленост у формалној економији и даље су присутни.

Опште карактеристике тржишта рада остају непромењене у односу на претходни период: неусаглашеност понуде и потражње радне снаге, велико учешће дугорочно незапослених, неповољна старосна и квалификациона структура незапослених, висока стопа незапослености младих и ниска мобилност радне снаге.

7.1. ЗАПОШЉАВАЊЕ

Према прописима из области запошљавања, послодавци немају обавезу да пријављују нова радна места Националној служби за запошљавање тако да није могуће пратити овај индикатор. Оно што се може пратити је број слободних радних места која послодавци пријављују НСЗ онда када траже посредовање, као и запошљавање према административним подацима.

Приметно је да послодавци користе своје право да без посредовања НСЗ – Филијала Ваљево, траже и проналазе лица која су им потребна и која запошљавају. Број лица која су тражили преко НСЗ је у сталном опадању, тако да је број из године у годину око хиљаду.

Табела 18. Потребне за запошљавање 2015 - 2020. година

	Град 2015.	Град 2016.	Град 2017.	Град 2018.	Град 2019.	Град 2020.
Потребне/сло бодна радна места укупно по годинама	1.382	1.603	1.321	1.448	888	959

Извор: Национална служба за запошљавање, Филијала Ваљево

7.2. СТРУКТУРА НЕЗАПОСЛЕНОСТИ

Дугорочно незапослених (на евиденцији дуже од 12 месеци) је 2.489 лица. Посматрано према дужини тражења запослења, од укупног броја лица на евиденцији незапослених, категорији дугорочно незапослених, који посао траже дуже од 12

месеци, припадало је 68%, односно 2.489 лица. Дугорочно незапослених жена било је 1.494, односно, 60% од укупног броја незапослених жена, што показује да је дугорочна незапосленост жена виша од укупне дугорочне незапослености.

У укупном броју дугорочно незапослених највише је лица која чекају запослење дуже од десет година и њих је 732 на територији града Ваљева, што чини преко 19% укупно незапослених на евиденцији. Следе лица која чекају на запослење од једне до три године, и њих је преко 18%, лица која чекају на запослење до три месеца и то преко 13% и лица која чекају од 5-8 година скоро 8%. (Табела 19).

Табела 19. Незапослени према дужини чекања на посао, 2020. - 2023. година

	Град 2020.	Удео у укупном броју незапосл ених (%)	Град 2021.	Удео у укупном броју незапос лених (%)	Град 2022.	Удео у укупном броју незапос лених (%)	Град 2023.	Удео у укупном броју незапос лених (%)
УКУПНО	4.193	100	4405	100	3664	100	3.196	100
До 3 месеца	623	14,85	642	14,60	501	13,68	450	14,08
Од 3 до 6 месеци	452	10,80	372	8,44	306	8,36	273	8,54
Од 6 до 9 месеци	245	5,85	397	9,01	197	5,37	164	5,14
Од 9 до 12 месеци	187	4,46	478	10,85	171	4,66	162	5,06
Од 1 до 2 године	582	13,88	531	12,05	680	18,56	382	11,95
Од 2 до 3 године	317	7,57	297	6,74	288	7,87	364	11,39
Од 3 до 5 година	369	8,80	350	7,94	341	9,30	329	10,30
Од 5 до 8 година	394	9,39	364	8,26	286	7,80	262	8,20
Од 8 до 10 година	277	6,60	219	4,97	162	4,42	138	4,32
Преко 10 година	747	17,80	755	17,14	732	19,98	672	21,02

Извор: Национална служба за запошљавање, Филијала Ваљево

Приметно је да се у односу на посматрани четворогодишњи период, у 2023. години, повећао проценат лица која чекају запослење преко десет година, али и оних који чекају запослење од 3 месеца до годину дана, али је дошло до смањења незапослених који чекају на запослење од 1 до 2 године у 2023. години (са 18% на 11.95%). Резултати говоре да град Ваљево има неповољну старосну и квалификациону структуру незапослених, високу стопу незапослености младих и ниску мобилност радне снаге. Приметно је смањење процента лица која чекају запослење од 5 до 8 година, са преко 9% у 2020. години, на 8,20% у 2023. години.

8. СТАРОСНА И КВАЛИФИКАЦИОНА СТРУКТУРА НЕЗАПОСЛЕНИХ

Старосна структура незапослених лица, посматрана у 2023. години, показује да највеће учешће у структури незапослених, према годинама старости, имају

незапослена лица од 60-64 година (17,14%), а затим лица од 55-59 година старости (16,16%).

Незапослених лица која су млађа од 30 година у Ваљевоу је 15%. Број незапослених лица која су старија од 50 година имају тенденцију незнатног раста. У Ваљевоу је 43 % лица (Табела 20).

Табела: 20. Старосна структура незапослених 2020. - 2023. година

Број година незапосленог лица	Град 2020.	Удео у укупном броју незапослених (%)	Град 2021.	Удео у укупном броју незапослених (%)	Град 2022.	Удео у укупном броју незапослених (%)	Град 2023.	Удео у укупном броју незапослених (%)
УКУПНО	4193	100	4405	100	3664	100	3196	100
15-19 година	100	2,38	105	2,38	115	3,13	69	2,15
20-24 године	259	6,18	239	5,42	182	4,97	158	4,94
25-29 година	363	8,66	367	8,33	250	6,83	240	7,50
30-34 године	407	9,70	381	8,64	292	7,97	238	7,50
35-39 година	386	9,20	413	9,37	331	9,04	299	9,35
40-44 године	418	9,98	468	10,62	364	9,93	315	9,85
45-49 година	444	10,60	511	11,60	435	11,87	354	11,07
50-54 године	526	12,54	577	13,10	475	12,96	416	13,02
55-59 година	728	17,36	724	16,44	592	16,16	502	15,70
60-64 године	562	13,40	620	14,10	628	17,14	605	18,92

Извор: Национална служба за запошљавање, Филијала Ваљево

Неповољну старосну структуру незапослених, потврђује чињеница да је учешће млађих од 30 година (14,59%) мања у укупној незапослености у односу на учешће старијих од 50 година године (47,64%).

Квалификациона структура незапослених у Ваљевоу се није битније променила у односу на исти период претходне године. Међу незапосленим лицима је 1506 нестручних радника или око 34,20% од укупног броја незапослених. Са средњом стручном спремом (III, IV и V степен) у Ваљевоу је 2.275 лица или 51,64% укупно незапослених лица на евиденцији НСЗ-Филијала Ваљево. Са вишом школском спремом (VI-1 VI-2 степен) у Ваљевоу је 244 лица, око 5,54%. Незапослених са академским образовањем у граду Ваљевоу је 8,62% или 380 лица. Учешће жена по степенима стручне спреме расте у вишим степенима образовања, тако да од 380 академица, 70% ћине жене (табела 21).

Табела: 21. Квалификациона структура незапослених 2020. - 2023. године

Квалификациона структура незапослених лица	Град 2020.	Удео у укупном броју	Град 2021.	Удео у укупном броју	Град 2022.	Удео у укупном броју	Град 2023.	Удео у укупном броју
		незапослених (%)		незапослених (%)		незапослених (%)		незапослених (%)
УКУПНО	4193	100	4405	100	3664	100	3196	100
Неквалификовани	1.168	27,85	1.221	27,75	1037	28,30	877	27,45
Ниска стручна спрема и полуквалификовани	272	6,50	285	6,50	241	6,58	208	6,50
Квалификовани	827	19,72	959	21,78	742	20,25	619	19,37
Средња стручна спрема	1242	29,62	1.298	29,42	1065	29,07	973	30,45
Висококвалификовани	30	0,72	18	0,40	17	0,46	16	0,50
Виша стручна спрема	245	5,84	147	3,33	233	6,36	199	6,22
Висока стручна спрема	409	9,75	477	10,82	329	8,98	304	9,51

Извор: НСЗ

Незапослених лица са средњом стручном (30,45%) спремом и неквалификованих лица (27,45%) и даље је скоро 60% учешћа у укупно незапосленим лицима у граду Ваљевоу.

Незапосленост жена

Незапосленост жена у Граду Ваљевоу израженија је од незапослености мушкараца. Од укупног броја незапослених на дан 31.12.2023. године, жене чине 58,29% од укупног броја незапослених лица (Табела 22).

Табела 22. Структура незапослених према полу, упоредни преглед 2019.- 2023. год.

		Град Ваљево 2019.	Град Ваљево 2020.	Град Ваљево 2021.	Град Ваљево 2022.	Град Ваљево 2023.
Незапослени - укупно		4.640	4.193	4.405	3.664	3.196
Незапослени - жене	број	2.665	2.439	2.619	2.136	1.863
	%	57,43	58,16	59,45	58,30	58,29
Незапослени - мушкарци	број	1.975	1.754	1.786	1.528	1.333
	%	42,57	41,83	40,55	41,70	41,71

Извор: НСЗ

Незапосленост жена у односу на мушкарце на евиденцији НСЗ Филијала Ваљево у периоду 2019. - 2023. година је, изражено у процентима, и даље је већа.

Положај Рома на тржишту рада

Посебно осетљива група на тржишту рада представљају незапослена лица ромске националности. На евиденцији Националне службе за запошљавање - Филијала Ваљево (31.12.2022.) је 125 лица (3,41% од укупног броја незапослених) ромске националности, од чега су 65 жене (52%).

Незапосленост лица са инвалидитетом

Проблем запошљавања лица са инвалидитетом Влада Републике Србије, поред финансијских подстицаја, покушава да реши и законским прописима којима би обавезала послодавце да интензивније запошљавају наведена лица. У том смислу је и усвојен Закон о професионалној рехабилитацији и запошљавању особа са инвалидитетом (Службени гласник РС, бр. 36/09). Број незапослених особа са инвалидитетом је 166, од тога је 74 жена. Удео наведених лица у укупном броју незапослених у Граду Ваљево је 4,53% (Табела 23), што је повећање у односу на претходно посматране године.

Табела 23. Незапослени са инвалидитетом (стање на дан 31.12.2022.)

Категорија		
	Укупно	Жене
Ратни војни инвалиди	22	0
Војни мирнодопски инвалиди	1	0
Цивилни инвалиди рата	0	0
Инвалиди рада	2	1
Категорисана лица	11	8
Процењена радна способност	130	65
Укупно	166	74

Извор: Национална служба за запошљавање - Филијала Ваљево

Корисници новчане накнаде

У 2022. години значајан је пораст корисника новчане накнаде у граду Ваљево, а по Извештају НСЗ – Филијала Ваљево. Тај број је на месечном нивоу преко 300 корисника или у 2022. години кумулативно 1.160 лица. Забрињава податак да је од тог броја 667 жена, што чини 60% од укупног броја корисника.

Гледано по годинама старости корисника накнаде, највише је оних од 60 до 64 године, њих 259, од тог броја жена је 121.

Подаци са 31.12.2022. године.

Повећање запослености

Раст запошљавања, и као стратешки циљ, одрживо повећање запослености, посебно у приватном сектору, зависи од повећања не само броја, већ и квалитета радних места, односно од повећања такозваних «добрих послова». У том смислу

акцентат треба ставити на развој привреде, привлачење страних директних инвестиција, допринос унапређењу система образовања и система социјалне заштите.

Улагање у људски капитал

У основи економског раста и развоја иновативне и конкурентне привреде, са више послова и са бољим пословима, налази се улагање у људски капитал и квалитет система образовања. Одговарајуће знање и његова примена, препознато је као основни развојни фактор који Град Ваљево, с обзиром на остале расположиве факторе и ресурсе, мора у пуној мери да искористи. Имајући у виду да се наше друштво определило да постане «друштво које учи», што је у складу са смерницама Европске стратегије, посебно је важно допринети спровођењу реформе система образовања, што је дугорочан процес чији ће резултати бити видљиви не само у систему образовања него и у запошљавању.

Превазилажење постојеће ситуације у првом реду подразумева реформу система средњег стручног образовања и успостављање система образовања одраслих, система кратких обука на тржишту рада. Ове мере би допринеле решавању једног од водећих проблема, а то је слаба мобилности радне снаге.

Планирање образовне политике треба да буде у складу са потребама тржишта рада, кроз унапређење квалитета образовања, реализацију обука (нарочито у делу који се односи на кратке обуке) и практичну наставу, јер су управо практична знања и стечене вештине од великог значаја за запошљавање и укључивање у свет рада. Остали елементи су: успостављање и развој каријерног вођења и саветовања, развој образовања одраслих, функционално основно образовање, стандардизација програма образовања и обука, акредитација образовних установа, сертификација знања, вештина и компетенција незапослених лица, развој националног оквира класификација као и успостављање новог система класификације занимања.

9. ЦИЉЕВИ И ПРИОРИТЕТИ ПОЛИТИКЕ ЗАПОШЉАВАЊА

Јачање локалне политике запошљавања

Политика запошљавања треба да допринесе остваривању циљева економског развоја спровођењем мера које представљају квалитетан одговор актера локалног нивоа на изазове, потребе и могућности локалних тржишта рада.

Од када је Законом о запошљавању и осигурању за случај незапослености створен основ за децентрализацију политике запошљавања, све већи број јединица локалних самоуправа показује интересовање за ову област и спремност да се активно укључи у унапређење ситуације на локалним тржиштима рада. Локални савети за запошљавање постепено преузимају кључну улогу у процесима дефинисања мера од значаја за унапређење стања и кретања на локалном тржишту рада, које је праћено повећањем издвајања из буџета јединица локалних самоуправа за реализацију мера активне политике запошљавања.

Узимајући у обзир очекивања од Стратегије запошљавања у РС, град Ваљево активно ради на смањењу незапослености својих суграђана. Томе у прилог иде и број од преко 1500 незапослених лица која су се нашао у неком од програма и/или мера које континуирано финансирамо и спроводимо од 2011. године.

Општи циљ политике запошљавања „Успостављен стабилан и одрживи раст запослености заснован на знању и достојанственом раду“.

Наведени циљ у складу је са основним стратешким циљем политике запошљавања утврђеним у Националној стратегији запошљавања за период 2011. - 2021. године, као и у најновијој Стратегији запошљавања у РС 2021.- 2026. године:

успостављање ефикасног, стабилног и одрживог тренда раста запослености у Републици Србији уз истовремено усаглашавање политике запошљавања и институција тржишта рада са правним тековинама ЕУ.

Ради постизања општег циља утврђени су следећи посебни циљеви:

1. Остварен раст квалитетне запослености кроз међусекторске мере усмерене на унапређење понуде рада и тражње за радом;
2. Унапређен положај незапослених лица на тржишту рада;
3. Унапређен институционални оквир за политику запошљавања;

При дефинисању циљева и приоритета политике запошљавања за 2023. годину узети су у обзир Програм реформи политике запошљавања и социјалне политике (ЕСРП)³² који представља стратешки документ и главни механизам за дијалог о приоритетима Републике Србије у области запошљавања и социјалне политике, у предприступном процесу.

Наведени циљеви су кохерентни са стратешким и оперативним оквиром политике запошљавања, док су истовремено циљеви, односно мере и интервенције, препознате у областима рада, омладинске политике, образовања, пензијског и здравственог система, у складу са релевантним секторским документима.

Локални савет за запошљавање (ЛСЗ) је предузео низ активности за смањење незапослености у Граду Ваљево, а то се превасходно односи на анализу локалног тржишта рада, дефинисање мера и активности за реализацију и израду Локалног акционог плана запошљавања, од 2011. године, када је почело његово формирање.

Чланови ЛСЗ имају саветодавну улогу, изабрани су од стране Скупштине града и имају задатак да изричу мишљење о ЛАПЗ и мерама које се њиме планирају за реализацију. Чланови ЛСЗ долазе из локалне самоуправе, НСЗ – Филијала Ваљево, представника послодаваца, синдиката, образовних институција, ЦСР и организација цивилног друштва и сви они доприносе развоју локалне самоуправе и локалне политике запошљавања.

Програми и мере активне политике запошљавања утврђени овим акционим планом, који ће током 2024. године у сарадњи са НСЗ спроводити град Ваљево и реализовати у складу са Законом о запошљавању и осигурању за случај незапослености, Законом о професионалној рехабилитацији и запошљавању особа са инвалидитетом и прописима о државној помоћи. Критеријуми, начин и друга питања од значаја за спровођење мера активне политике запошљавања уређују се општим актом НСЗ.

---

³² Усвојен 31. маја 2016. Године

IV ПРОГРАМИ И МЕРЕ АКТИВНЕ ПОЛИТИКЕ ЗАПОШЉАВАЊА

1. Програм стручне праксе

стручна пракса је намењена лицима са најмање средњим образовањем, без радног искуства, а спроводи се и организују се ради стручног оспособљавања за самосталан рад у струци, за које је стечено одговарајуће образовање, односно стицања услова за полагање стручног испита кад је то законом, односно правилником предвиђено као посебан услов за самосталан рад у струци и реализује се без заснивања радног односа.

2. **Субвенције за самозапошљавање** незапослено лице може да оствари под условом да је: пријављено на евиденцију незапослених Националне службе, завршило обуку за развој предузетништва по плану и програму обуке у организацији Националне службе или друге одговарајуће организације.

1. СТРУЧНА ПРАКСА

НАМЕНА:

Програм подразумева оспособљавање незапосленог лица за самосталан рад у струци за коју је стекао одговарајуће образовање, ради обављања стручне праксе, односно стицања услова за полагање стручног испита, када је то законом, односно правилником предвиђено као посебан услов за самосталан рад у струци, без заснивања радног односа и то за лица са најмање средњим образовањем, без обзира на године живота.

Програм стручне праксе траје у складу са законом, а најдуже 12 месеци, и то:

- 6 месеци за лица са најмање средњим образовањем
- до 12 месеци за лица са најмање четворогодишњим високим образовањем.

Током трајања стручне праксе Национална служба за запошљавање:

- ✓ ангажованим лицима исплаћује средства у укупном месечном нето износу од:
  - 27.000,00 динара за лица са најмање четворогодишњим високим образовањем,
  - 22.000,00 динара за лица са средњим образовањем;
- ✓ врши обрачун и уплату доприноса за случај повреде на раду и професионалне болести, у складу са Законом, што је 2.408,58 динара/месечно.

ЦИЉЕВИ:

Да се незапослена лица која први пут оспособљавају за занимање за које су стекла одређену врсту и степен образовања или су се стручно оспособљавала краће од времена потребног за полагање приправничког или стручног испита, за преостали период потребан за стицање услова за полагање приправничког или стручног испита и/или добију Потврду о обављеном стручном стажу за степен стручне спреме у којој су је обавили.

ЦИЉНЕ ГРУПЕ:

Незапослена лица која су на евиденцији НСЗ – Филијала Ваљево са високим, вишим или средњом образовањем.

КРИТЕРИЈУМИ ЗА УКЉУЧИВАЊЕ У ПРОГРАМ:

- Исказане потребе послодаваца за запосленима са високом, вишом и средњом стручном спремом;
- Да уредно измирује обавезе по основу пореза и доприноса за обавезно социјално осигурање;
- Да је законом или актом о организацији и систематизацији послова код послодавца као услов за рад на одређеним пословима прописана обавеза обављања приправничког стажа;
- Да је измирио раније уговорне обавезе према Националној служби, осим за обавезе чија је реализација у току;
- Да има најмање једно запослено лице;
- Да има кадровске и друге капацитете за стручно оспособљавање лица;
- Да ангажује незапослено лице са евиденције НСЗ – Филијала Ваљево које:
  - има средње, више или високо образовање и
  - нема радног искуства у струци или нема радног искуства довољног (мање од прописаног за одређени степен стручне спреме) за стицање услова за полагање стручног испита односно полагање приправничког испита, где је то дефинисано.

КАРАКТЕРИСТИКЕ:

Средства Града Ваљева којима се финансира **стручна пракса** улажу се у оспособљавање незапослених лица са високом, вишом и средњом стручном спремом која се налазе на евиденцији НСЗ – Филијала Ваљево, за самосталан рад у струци са могућношћу полагања приправничког или стручног испита. Послодавац који има до 10 запослених има право да у програм укључи до два незапослена лица, а послодавац који има преко 10 запослених има право да у програм укључи незапослена лица чији број не може бити већи од 20% укупног броја запослених.

НАЧИН И ДИНАМИКА РЕАЛИЗАЦИЈЕ ПРОГРАМА:

Програм стручне праксе се реализује подношењем захтева послодавца, под условима и роковима који буду прописани Јавним позивом, објављеним том приликом.

Табела 24. СПЕЦИФИКАЦИЈА ТРОШКОВА ЗА СТРУЧНУ ПРАКСУ:

	НЕТО износ по лицу/месечно	БРУТО износ по лицу/месечно	БРОЈ МЕСЕЦИ	БРОЈ лица	УКУПАН износ
ВИСОКА СТРУЧНА СПРЕМА	27.000,00 дин.	29.408,58 дин.	12	10	3.529.029,60 дин.
СРЕДЊА СТРУЧНА СПРЕМА	22.000,00 дин.	24.408,58 дин.	6	10	1.464.514,80 дин.
УКУПНО:				20 лица	4.993.544,40 дин.

ОЧЕКИВАЊЕ ОД ПРОГРАМА:

Да се лица оспособе за самосталан рад у струци и да се створе услови за запошљавање незапосленог лица.

Послодавац је у обавези да:

- стручно оспособљава незапослено лице у дужини трајања уговорне обавезе;
- оспособи незапослено лице за самосталан рад у струци, у складу са законом;
- доставља Националној служби извештаје о присутности лица на стручној пракси, у складу са уговором;
- организује незапосленом полагање стручног или приправничког испита за самосталан рад, односно обезбеди доказе о оспособљавању
- изда потврду о обављеној стручној пракси, односно положеном стручном или приправничком испиту;
- омогући Националној служби контролу реализације уговорних обавеза и обавести Националну службу о свим променама које су од значаја за реализацију уговора у року од 8 дана од дана настанка промене.

2. СУБВЕНЦИЈА ЗА САМОЗАПОШЉАВАЊЕ

Субвенције за самозапошљавање: Право на доделу субвенције за самозапошљавање остварује незапослено лице под условом да је: пријављено на евиденцију незапослених Националне службе - Филијала Ваљево, завршило обуку за развој предузетништва по плану и програму обуке у организацији Националне службе или друге одговарајуће организације, измирило раније уговорне и друге обавезе према Националној служби, осим за обавезе чија је реализација у току, уколико исте редовно измирује и у дозвољеном оквиру опредељеног износа за де минимис државну помоћ у текућој фискалној години и претходне две фискалне године, у складу са Уредбом о правилима за доделу државне помоћи.

Износ субвенције је 300.000,00 динара по лицу, укупно 15.000.000,00 динара за 50 незапослених лица са евиденције НСЗ – Филијала Ваљево.

V РЕАЛИЗАЦИЈА

Предвиђене мере активне политике запошљавања усклађене су са НАПЗ-а и потребама тржишта рада.

Приоритети политике запошљавања дефинисани Локалним акционим планом за запошљавање су управо усмерени на повећање стручности и компетентности радне снаге, подстицаје запошљавања незапослених лица.

1. Реализација програма стручне праксе за све секторе без ограничења за 20 незапослених лица, IV и VII степена стручне спреме.
2. Право на доделу субвенције за самозапошљавање незапослено лице може да оствари под условом да је: пријављено на евиденцију незапослених Националне службе – Филијала Ваљево, завршило обуку за развој предузетништва по плану и програму обуке у организацији Националне службе или друге одговарајуће организације, измирило раније уговорне и друге обавезе према Националној служби, осим за обавезе чија је реализација у току, уколико исте редовно измирује и у дозвољеном оквиру опредељеног износа за де минимис државну помоћ у текућој фискалној години и претходне две фискалне године, у складу са Уредбом о правилима за доделу државне помоћи. Износ субвенције је 300.000,00 динара по незапосленом лицу. Одабир и рангирање ће се вршити према Инструкцијама НСЗ. Овим инструкцијама се уређује поступање по захтевима са бизнис планом поднетим за реализацију програма.

1. ПРЕГЛЕД УКУПНИХ ТРОШКОВА И ОБУХВАТ ЛИЦА

Табела: 25. План мера реализације ЛАПЗ-а за 2024. годину

Редни број	НАЗИВ МЕРЕ	БРОЈ ЛИЦА	УКУПАН ИЗНОС У ДИНАРИМА ПО МЕРИ
1.	Стручна пракса	20	4.993.544,40
2.	Субвенција за самозапошљавање	50	15.000.000,00
УКУПНО СВЕ МЕРЕ:		70	19.993.544,40

2. ФИНАНСИЈСКИ ОКВИР И ИЗВОРИ ФИНАНСИРАЊА АКЦИОНОГ ПЛАНА ЗАПОШЉАВАЊА

Укупан износ за финансирање програма и мера активне политике запошљавања за 2024. годину, које се спроводе кроз реализацију ЛАПЗ, износи **20.000.000,00** динара.

За спровођење предложеног плана средства у износу од 20.000.000,00 динара планирана су Одлуком о буџету града Ваљева за 2024. годину («Службени гласник града Ваљева» бр. 13/2023 свеска 1) Програм 3 Локални економски развој 1501-0002 – мере активне политике запошљавања, функционална класификација 490, економска класификација 464 – Дотације организацијама обавезног социјалног осигурања – апопријација је намењена субвенцијама за запошљавање.

3. НОСИОЦИ ПОСЛОВА РЕАЛИЗАЦИЈЕ

За расписивање Јавног позива за предвиђене мере ЛАПЗ-а задужена је Градска управа града Ваљева - Одељење за локални развој, привреду и комуналне послове у сарадњи са Националном службом за запошљавање - Филијала Ваљево.

За пријем и обраду захтева задужена је Национална служба за запошљавање - Филијала Ваљево. За доношење одлука, по примљеним и обрађеним захтевима, задужен је председник ЛСЗ. Закључивање уговора, на основу обрађених пријава и ранг листе обављају Градоначелник и директор Националне службе за запошљавање - Филијала Ваљево.

Административно стручну и техничку подршку, праћење, реализацију, контролу, евалуацију и извештавање, врши Национална служба за запошљавање - Филијала Ваљево.

СКРАЋЕНИЦЕ

АПЗ	Активна политика запошљавања
АРС	Анкета о радној снази
БДП	Бруто домаћи производ
ГИЗ	Немачка организација за међународну сарадњу
ЕАСЕА	Европска агенција за образовање и културу
Euroguidance	Европска мрежа за подршку каријерном вођењу и саветовању
ЕУД	Делегација Европске уније
ЕСАП	Платформа за запошљавање и социјалну политику
ЕУРЕС	Европска мрежа јавних служби за запошљавање
ЗВКОВ	Завод за вредновање квалитета образовања и васпитања
ЗУОВ	Завод за унапређивање образовања и васпитања
ИПА	Инструмент за претприступну помоћ
ЈЛС	Јединица локалне самоуправе
ЛАПЗ	Локални акциони план запошљавања
МОС	Министарство омладине и спорта
МПНТР	Министарство просвете, науке и технолошког развоја
МРЗБСП	Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања
МФ	Министарство финансија
НАПЗ	Национални акциони план запошљавања
НАЛЕД	Национална алијанса за локални економски развој
НЕЕТ	Лица која нису запослена и нису у образовању и обуци
НОКС	Национални оквир квалификација Србије
НСЗ	Национална служба за запошљавање
НСКЗ	Национални систем класификације занимања
НСП	Новчана социјална помоћ
ОСИ	Особа/е са инвалидитетом
РЗС	Републички завод за статистику
РС	Република Србија
РСС	Регионални савет за сарадњу
СДЦ	Швајцарска агенција за развој и сарадњу
СИПРУ	Тим за социјално укључивање и смањење сиромаштва
СКГО	Стална конференција градова и општина
УИПС	Удружење предузећа за професионалну рехабилитацију и запошљавање ОСИ
ФООО	Функционално основно образовање одраслих
ЦРОСО	Централни регистар обавезног социјалног осигурања